

Satu Jokilehto, Taina-Kaisa Majaharju & Maria Syynimaa

Komiasti Opintiellä –hankkeen toiminta Sedulla koulupudokkuuden ennaltaehkäisyssä

Opiskelijoiden sekä henkilökunnan kokemuksia hankkeen vaikuttavuudesta

Opinnäytetyö

Syksy 2015

SeAMK Sosiaali- ja terveysala

Sosionomi (AMK)

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Sosiaali- ja terveysalan yksikkö

Tutkinto-ohjelma: Sosiaalialan koulutusohjelma

Suuntautumisvaihtoehto: Sosionomi AMK

Tekijä: Satu Jokilehto, Taina-Kaisa Majaharju & Maria Syynimaa

Työn nimi: Komiasti Opintiellä –hankkeen toiminta Sedulla koulupudokkuuden ennaltaehkäisyssä – Opiskelijoiden sekä henkilökunnan kokemuksia hankkeen vaikuttavuudesta

Ohjaaja: Timo Toikko

Vuosi: 2015

Sivumäärä: 68

Liitteiden lukumäärä: 0

Tämä opinnäytetyö tarkastelee Komiasti Opintiellä –hankkeen vaikuttavuutta koulutuskeskus Sedulla. Komiasti Opintiellä –hanke pyrkii koulupudokkuuden ennaltaehkäisyyn toisen asteen ammattiopinnoissa tukemalla nuoria tekemättä jääneiden tehtävien ja kurssien suorittamisessa. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää hankkeen vaikuttavuutta siihen osallistuneiden nuorten sekä Sedun henkilökunnan näkökulmasta. Tutkimuskysymykset olivat: miten hanke vaikutti opiskelijoiden suorittamattomien tehtävien edistymiseen, ja mitkä tekijät olivat vaikuttaneet siihen, etteivät nuorten opinnot edenneet opintosuunnitelman mukaisesti.

Tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena, ja aineisto hankittiin teemahaastatteluiden avulla. Tutkimusta varten haastateltiin 11 nuorta ja neljää henkilökunnan jäsentä. Opinnäytetyön teoriaosuus käsittelee nuoruutta, koulupudokkuutta ja sosiaalista tukea nuoren voimavarana. Pääkäsitteiden alle lukeutuu lisäksi teemoihin liittyviä käsitteitä, kuten elämänhallinta, nivelvaihe, oppilashuolto ja sosiaalinen pääoma.

Tutkimuksen tuloksissa nousi esiin hankkeen toiminnan tärkeys. Nuoret kokivat hankkeen toimintaan osallistumisen erittäin mielekkäänä ja kannattavana opintojen edistymisen kannalta. Nuorten opiskelumotivaatioon vaikuttivat positiivisesti sosiaaliset suhteet koulussa ja hankkeen toiminnasta saatu vertaistuki. Myös henkilökunta koki nuoren ohjaamisen hankkeen toimintaan tärkeänä uutena työvälineenä, jonka avulla tuetaan nuorta etenemään opinnoissaan. Henkilökunta korosti lisäksi nuorten puutteellisten elämänhallintataitojen lisäävän riskiä ajautua koulupudokkaaksi. Komiasti Opintiellä –hankkeen toiminta Sedulla koettiin hyödylliseksi nuorten elämänhallintataitojen kehittämisen, tekemättömien tehtävien suorittamisen ja aikuisen tuen saamisen kannalta.

Avainsanat: koulupudokkuus, nuoruus, elämänhallinta, sosiaalinen pääoma, nivelvaihe

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Health Care and Social Work

Degree programme: Degree Programme in Social Work

Specialisation: Bachelor of Social Services

Author/s: Satu Jokilehto, Taina-Kaisa Majaharju & Maria Syynimaa

Title of thesis: Komiasti Opintiellä –project’s activity at Vocational Education Centre Sedu for preventing school dropout – Experiences of students and staff about project’s effectiveness.

Supervisor(s): Timo Toikko

Year: 2015

Number of pages: 68

Number of appendices: 0

This thesis examines the effectiveness of Komiasti Opintiellä -project at Vocational Education Centre Sedu. Komiasti Opintiellä -project is aiming to prevent students from dropping out of vocational education by supporting students to perform their uncompleted study tasks and courses. We research the effectiveness of this project by interviewing students and staff. Our first research question is, what kind of effect project had on finishing uncompleted study tasks from the view of students and staff. On our second research question we wanted to find out, which factors had effect on the fact that students’ studies did not progress according to curriculum.

We put our research in action by using qualitative research methods such as theme interviews. We interviewed 11 students and 4 staff members for our research. Theory section of thesis contain knowledge about youth, dropping out of school and social support as a resource. Under these headlines includes also terms that are important for themes such as life management, transition point, student care and social capital.

Our research brought up that Komiasti Opintiellä –project’s work is significant. Students feel that participating to projects activity is sensible and profitable act from the view of study progress. Youth motivation to study were affected positively by the social relations and peer support at school. Staff experienced that guiding student to participate projects activity was a new tool to work with youth. Staff underlined that inadequate life management skills add the risk of drifting to dropping out of school. Activity of Komiasti Opintiellä -project at Vocational Education Centre Sedu was experienced useful especially for developing life management skills of the youth, completing study task that aren’t ready and getting support from adults.

Keywords: school dropout, youth, life management, social capital, transition point

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ.....	4
1 JOHDANTO.....	6
2 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT.....	8
2.1 Hankkeen toiminta Sedulla.....	8
2.2 Rästipajatyöskentely Taidepajassa.....	8
2.3 Jeesitoiminta.....	10
2.4 Yksilötyöskentely ja elämänhallinta.....	11
2.5 Nuorten valikoituminen hankkeeseen.....	12
3 NUORUUS.....	14
3.1 Nuoren elämänhallinta ja osallisuus.....	15
3.2 Perheen merkitys nuoren kasvussa.....	17
3.3 Nuorten hyvinvointi ja elämän haasteet.....	19
4 KOULUPUDOKKUUS.....	22
4.1 Nivelvaihe ja vaikeudet ammatinvalinnassa.....	23
4.2 Kouluallergia.....	24
4.3 Oppimisvaikeudet koulupudokkuuden taustalla.....	25
4.4 Oppilashuolto.....	26
5 SOSIAALINEN TUKI NUOREN VOIMAVARANA.....	28
5.1 Sosiaalisen pääoman määritelmä.....	28
5.2 Verkostojen ja sosiaalisten suhteiden merkitys nuoren hyvinvoinnissa.....	29
5.3 Ryhmään kuulumisen merkitys nuorelle.....	31
6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	34
6.1 Tutkimuksen aiheen muotoutuminen.....	35
6.2 Tutkimusmenetelmän valinta.....	35
6.3 Teemahaastattelu aineistonkeruumenetelmänä.....	36
6.4 Laadullisen aineiston kerääminen, raportointi ja analysointi.....	37
6.5 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus.....	39
6.6 Nuoret tutkimuksen kohteena.....	40

7	TUTKIMUSTULOKSET	42
7.1	Nuorten haastattelujen tulokset.....	42
7.1.1	Haastateltavien taustatiedot.....	42
7.1.2	Nuorten opiskelumotivaatioon vaikuttavat tekijät	44
7.1.3	Koulun palvelujärjestelmän käyttö	49
7.1.4	Nuorten näkemykset hankkeen toiminnasta	50
7.1.5	Yhteenveto nuorten haastattelujen tuloksista	52
7.2	Henkilökunnan haastattelujen tulokset.....	54
7.2.1	Haastateltavien taustatiedot.....	55
7.2.2	Mitä hyötyä hankkeen toiminnasta on ollut nuorille ja Sedulle?	55
7.2.3	Kuinka helppo nuoria on ollut saada osallistumaan hankkeen toimintaan?	56
7.2.4	Henkilökunnan kehittämisideat ja palaute.....	57
7.2.5	Henkilökunnan näkemykset riskioppilaaksi ajautumisesta.....	58
7.2.6	Yhteenveto henkilökunnan haastattelujen tuloksista	60
8	JOHTOPÄÄTÖKSET	64
	LÄHTEET	67

1 JOHDANTO

Nykyajan korostunut syrjäytymisen ennaltaehkäisyyn keskittyminen sai meidät kiinnostumaan siitä, miten koulupudokkuutta ennaltaehkäisemällä mahdollistetaan syrjäytymisen kierteen katkaiseminen aikaisessa vaiheessa. Ammatillisen koulutuksen keskeyttävät nuoret yhdistetään usein syrjäytymisvaarassa oleviin nuoriin. (Kuronen 2010, 16) Tämän vuoksi kiinnostuimme Komiasti opintiellä -hankkeen toiminnasta, joka pyrkii koulupudokkuuden ennaltaehkäisemiseen. Lähdimmekin tekemään tämän opinnäytetyön yhteistyössä Komiasti opintiellä -hankkeen kanssa, joka on Nuorten Ystävien käynnistämä RAY:n tukema hanke. Komiasti opintiellä -hankkeen toiminnan tarkoituksena on puuttua nuorten perusteettomiin poissaoloihin ja myöhästelemisiin koulusta toisen asteen opinnoissa. Toiminta pohjautuu Lukkari-hankkeen toimintamalliin yläkouluille, joka on Seinäjoen kaupungin ja Nuorten ystävien kehittämä. Kyseinen toimintamalli osoittautui toimivaksi ja sen avulla vähennettiin nuorten poissaoloja ja myöhästymisiä merkittävästi. (Komiasti opintiellä -hanke).

Tutkimuskohteenaamme ovat koulutuskeskus Sedun yhden yksikön lähihoitajaksi opiskelevat nuoret sekä henkilökunta. Koulutuskeskus Sedu on Etelä-Pohjanmaan alueella (Ilmajoella, Kauhajoella, Kurikassa, Jurvassa, Lapualla, Seinäjoella ja Ähtärissä) toimiva ammattioppilaitos, jossa on mahdollisuus suorittaa 24 ammatillista perustutkintoa. Tutkimuksemme kohteeksi valikoitu nimenomaan lähihoitajaksi opiskelevat nuoret koska Komiasti opintiellä -hanke aloitti toimintansa lähihoitajaksi opiskelevien nuorten parissa. Tutkimuksessa keskitytään erityisesti hankkeen vaikuttavuuden arviointiin ja pohtimiseen teemahaastattelujen perusteella ja sen vuoksi haastattelimmekin sekä nuoria että henkilökuntaa. Lisäksi kartoitamme tutkimuksessamme syitä ja riskitekijöitä, joita nuoret itse sekä henkilökunta arvioivat olevan koulupudokkuuden taustalla.

Opiskeluaikana meille ei kertynyt juurikaan kokemusta nuorista asiakasryhmänä, joten halusimme haastaa itsemme perehtymällä meille vieraampaan asiakasryhmään. Hyödynsimme opinnäytetyössämme muun muassa sosionomin (AMK) tutkimus- ja kehittämisosaamista, jota ammattikorkeakoulusta valmistuneelta sosionomilta vaaditaan. Lisäksi hyödynsimme opintojen aikana saamiamme oppeja

muun muassa tutkimuksen prosessin etenemisestä sekä asiakkaiden haastattelmisesta ja kohtaamisesta. Opinnäytetyössä tuomme teoretietoa nuoruudesta, koulupudokkuudesta, nivelvaiheesta ja sosiaalisesta tuesta. Nämä teoreettiset viitekehykset antavat hyvän pohjan työllemme, jota tutkimusosamme täydentää.

2 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT

2.1 Hankkeen toiminta Sedulla

Teimme opinnäytetyön yhteistyössä Komiasti opintiellä –hankkeen kanssa. Komiasti opintiellä on RAY:n rahoittama viisivuotinen hanke, joka on toiminut alkaen vuodesta 2013 Komi-kaupunkiseutukunnan (Seinäjoki, Ilmajoki, Lapua, Kauhava, Kurikka, Kuortane, Jalasjärvi, Alavus) alueella. Hankkeen toiminnan tarkoituksena on puuttua perusteettomiin poissaoloihin ja myöhästelemisiin, sekä poissaoloihin ehkäisten koulupudokkuutta. Hankkeen toiminta pohjautuu Nuorten Ystävien ja Seinäjoen kaupungin kehittämään Lukkari-hankkeen toimintamalliin, joka toteutettiin vuosina 2010–2012, ja sen avulla vähennettiin myöhästymisiä yli 30 prosentilla mukana olleissa yläkouluissa (Komiasti Opintiellä -hanke).

Sedun yksikössä kokeiltiin ensin Lukkari-hankkeen neliportaista toimintamallia, joka piti sisällään kasvatuskeskustelun yhdessä nuoren ja tämän huoltajien kanssa, nuoren aamuherätykset, nuoren hakujakson kouluun sekä palveluohjauksen. Neliportaisen toimintamallin ei kuitenkaan koettu vastaavan nuorten tarpeisiin toisella asteella, johtuen pääasiassa nuorten itsenäistymisestä, ja siitä, että useat opiskelijat eivät asuneet enää kotona vanhempien luona tai nuoret olivat muuttaneet tänne muualta. Näin ollen yhteistyö huoltajien kanssa oli lähes mahdotonta. Lisäksi hankkeen tuen piiriin ohjautuvilla nuorilla oli jo niin reilusti perusteettomia poissaoloja koulusta ja syyt niiden takana olivat hyvin monimuotoisia, joten toimintamallin katsottiin vaativan kehitystä tukeakseen parhaiten juuri tämän ikäisiä itsenäistyviä nuoria. Lukkari-hankkeen mallia kokeiltiin Sedun yksikössä ensimmäinen toimintavuosi, jonka jälkeen toimintaa alettiin muokkaamaan vastaamaan paremmin toisen asteen opiskelijoiden tarpeisiin. (Rantamäki 2015.)

2.2 Rästipajatyöskentely Taidepajassa

Toimintaa kehiteltäessä hankkeen työntekijät olivat yhteistyössä koulun henkilökunnan kanssa ja kartoittivat henkilökunnan toiveita ja ajatuksia nuorten tarpeista Sedulla. Sedun henkilökunta nosti vahvasti esiin nuorten suorittamattomat tehtä-

vät, joiden suorittamiseen he itse ja heillä opiskelevat nuoret kaipaisivat erityisesti apua ja tukea. Suorittamattomien tehtävien syntyyn vaikuttivat vahvasti opiskelijoiden perusteettomat poissaolot, joten myös niihin hankkeen toivottiin puuttuvan.

Yhteistyössä koulun henkilökunnan kanssa alettiin kehittää siis uutta toimintamallia Sedun yksikön lähihoitajaopiskelijoille, joilla on paljon tekemättömiä tehtäviä ja poissaoloja, eli he olivat jäljessä opinnoissaan ja vaarassa pudota koulutuksesta. Hankkeen työntekijöillä oli idea ja malli työpajamenetelmästä, eli toisin sanoen rästäpajasta, joka olisi lähihoitajaopintoihin liittyvä kurssi, jossa muun opiskelun ohella suoritettaisiin rästiin jääneitä kursseja ja tehtäviä. Rästäpaja päätettiin nimitä taidepajaksi, jolloin siihen sisältyisi luovia menetelmiä ja siten lähihoitajaopiskelijat saisivat taidepajaan osallistumisesta yhden opintoviikon suoritetuksi. Kahden ensimmäisen taidepajan aikana taiteellinen opetus konkretisoitui sillä, että opiskelijat tekivät pajan aikana käsinuket ja kurssin loppuessa ryhmä kävi esittämässä nukketeatteria päiväkodissa sekä vanhusten asumispalveluyksikössä. Taidepaja merkittiin nuorille lukujärjestyksiin, sillä se sitouttaa nuoria paremmin tulemaan oppitunneille. (Rantamäki 2015.)

Taidepajassa hankkeen työntekijöiden rooli on toimia ohjaajina taidepajassa, ja ohjaajan rooliin kuuluu ryhmän vetäminen, yksilökeskusteluiden toteuttaminen nuorten kanssa ja tällä tavoin nuoren elämänhallinnan tukeminen, eli nuorten ohjaaminen ja kannustaminen. Taidepajan alkaessa opiskelijat ryhmätetään, vaikka he olisivatkin toisilleen ennestään tuttuja. Taidepajassa Sedun oma ammattiohjaaja vastaa opiskelijoiden rästiin jääneiden tehtävien suorittamisesta ja laatii yhdessä jokaisen opiskelijan kanssa kirjallisen suunnitelman taidepajalle tehtävien suorittamiseksi. Taideaineopetusta eli käsinukketeatteria oli vetämässä kahdessa ensimmäisessä taidepajassa hankkeen ulkopuolinen henkilö, jolla oli koulutus ja osaaminen taideaineiden opettamiseen. (Rantamäki 2015.)

Taidepajat järjestettiin kevätlukukaudella 2015. Ensimmäinen paja oli viiden viikon mittainen ja toinen paja kesti kuusi viikkoa. Taidepajaa oli kaksi kertaa viikossa aina kaksi ja puoli tuntia kerrallaan. Taidepajaan osallistuneet nuoret saivat osallistumisestaan yhden opintoviikon vapaavalinnaisiin suorituksiin, sekä pajan aikana suorittamistaan rästitehtävistä muita opintosuorituksia. Ensimmäiseen pajaan osallistui 10 opiskelijaa, ja siihen osallistuvat opiskelijat olivat eri ryhmistä. Toiseen

pajaan osallistui 13 opiskelijaa, jotka olivat kaikki poikkeuksellisesti saman ryhmän opiskelijoita. Taidepajan opiskelijoita yhdisti se, että heillä oli paljon tekemättä jääneitä tehtäviä sekä perusteettomia poissaoloja koulusta. (Rantamäki 2015.)

2.3 Jeesitoiminta

Hankkeen toinen konkreettinen toimintamuoto on Kevät- ja Kesäjeesi. Hanke järjesti Sedulla keväällä 2015 Kevätjeesin ja kesäkuussa Kesäjeesin. Jeeseissä oli myös tarkoituksena suorittaa tekemättä jääneitä tehtäviä. Jeeseihin valikoitui sellaisia opiskelijoita, joiden rästitehtävät olivat esteenä sille, etteivät he pääsisi koulutusohjelmaopintoihin (kolmannen eli viimeisen vuoden suuntaavat opinnot lähihoitajaopinnoissa) mikäli he eivät suorittaisi tehtäviä ennen tulevan syyslukukauden 2015 alkua. Jeesit toteutuivat viikon tehojaksoina, eli opiskelijoilla ei silloin ollut lukujärjestykseen merkitty ollenkaan opetusta, joten heillä oli hyvä mahdollisuus osallistua Kevät- tai Kesäjeesiin. Jeesit siis toteutuivat viikon ajan eli viitenä päivänä kello 9-15. (Lampinen 2015.)

Kuten jo Taidepajoissakin, niin Jeeseissä opiskelijoiden rästitehtävistä ja rästisuunnitelmista vastasi Sedun oma ammattiohjaaja, ja tehtäviä suoritettiin Jeesin ajan joka päivä kello 9–12. Kello 12–15 oli hankkeen järjestämää oheistoimintaa. Jeeseissä oheistoiminta koostui elämänhallinnallisesta ja liikunnallisesta osuudesta. Ensin kokoonnuttiin yhdessä keskustelemaan elämänhallintaan liittyvistä asioista, ja keskusteluja viriteltiin ohjaajien tietoiskuilla esimerkiksi päihteistä, liikunnasta, ravinnosta sekä unesta. Elämänhallinta osuuden jälkeen Jeesiläisten ryhmä lähti yhdessä ohjattuna liikkumaan loppupäiväksi. Jeesien aikana ryhmät kävivät muun muassa kuntosalilla, keilaamassa tai lenkillä. Viikon mittaisten Jeesien jälkeen ryhmä kokoontui vielä seuraavalla viikolla maanantaina yhdeksi päiväksi samalla kaavalla: aamupäivä tehtiin rästitehtäviä sekä viimeiset rästisuunnitelmat ja iltapäivä oli varattu elämänhallinnalliselle osuudelle ja elämysliikunnalle. Viimeisen kokoontumiskerran jälkeen opiskelijoille oli varattu 1,5 viikkoa aikaa itsenäiselle opiskelulle ja aikaa viimeisien tehtävien suorittamiselle. Itsenäisen osuuden jälkeen ryhmille oli varattu vielä yksi kokoontumiskerta, jolloin käytäisiin läpi jokaisen opiskelijan henkilökohtainen tilanne tekemättömien tehtävien suhteen. Jeesittoi-

minnasta opiskelijat eivät saaneet opintopisteitä vapaavallinnaisiin opintoihin kuten Taidepajatoiminnasta. (Lampinen 2015.)

Toiminnan edetessä ja kehittyessä kevään aikana Taidepajatoiminnan nimeksi vaihdettiin Elämispaja, sillä hankkeen mahdollisen toiminnan siirtyessä toisiin yksiköihin rästipajatoiminnan oheistoimintaa muokataan koulutusalan mukaan siten, että eri alojen opiskelijat hyötyvät siitä parhaiten oman kiinnostuksen ja koulutuksen edellyttämällä tavalla. Elämispajoissa oheistoimintana aiotaan siis jatkossa muissa Sedun yksiköissä nukketeatterin sijaan järjestää esimerkiksi valokuvausta tai liikuntaa. Tämän työn edetessä käytämme Taidepajoista yhteistä nimitystä Elämispajat ja Kesä- ja Kevätjeesistä nimeä Jeedit.

2.4 Yksilötyöskentely ja elämänhallinta

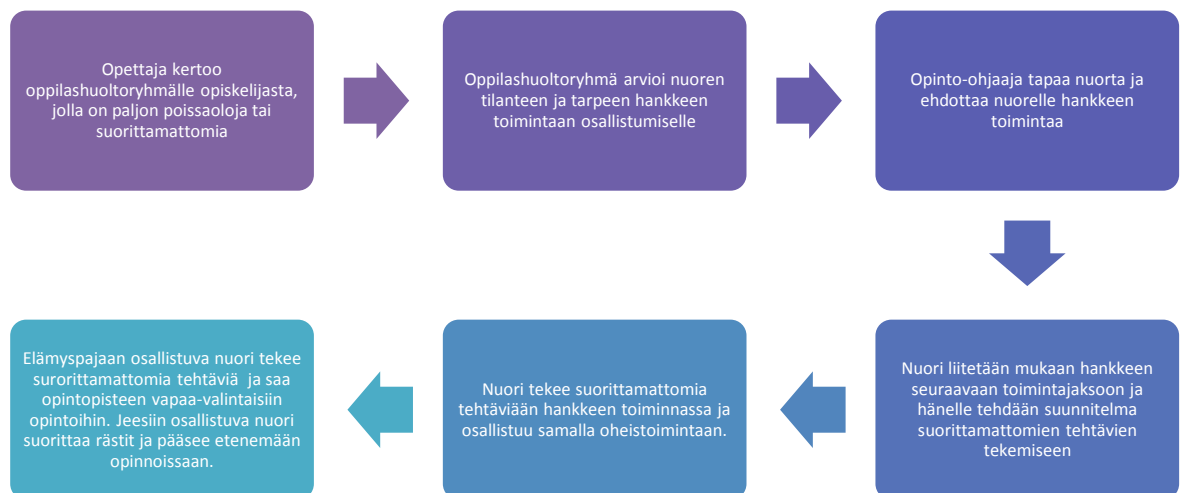
Elämispajojen aikana ohjaajat tapasivat Elämispajaan osallistuvia opiskelijoita henkilökohtaisesti kahden kesken. Yksilökeskusteluissa opiskelijoiden kanssa käytiin läpi opiskelijan henkilökohtaisia elämänhallinnallisia asioita ja pyrittiin vaikuttamaan perusteettomiin poissaoloihin. Yksilökeskusteluissa opiskelijoiden kanssa käytiin keskusteluita hankkeen kehittämän Minun työkirjani -menetelmän avulla. Minun työkirjassani on nuorelle pohdintatehtäviä liittyen muun muassa perheeseen ja verkostoon, hyvinvointiin, arjen sujumiseen sekä itsetuntoon liittyen. Yksilötyöskentelyyn kuuluivat myös opiskelijoiden kannustaminen opintojen suorittamisessa ja opintosuoritusten seuranta esimerkiksi kannustavin tekstiviestein ja kuulumisia kysellen. Ohjaajat myös soittelivat ja herättelivät tarvittaessa opiskelijoita aamuisin kouluun ja kehottivat tulemaan kouluun. Jeisien aikana varsinaisia yksilötapaamisia ei toteutettu jokaisen opiskelijan kanssa tiiviin aikataulun vuoksi, mutta Jeisin ohella tehtiin kuitenkin yksilötyötä tarvittaessa esimerkiksi puhelimitse. (Lampinen 2015.)

Elämänhallinnallinen tuki ja ohjaus olivat läsnä Elämispajoissa ja Jeeseissä ryhmien kokoontumisen aikana. Toiminnan aikana nuorten kanssa käydään yhteisiä keskusteluita liittyen esimerkiksi päihteiden käyttöön ja vuorokausirytmiiin. Ryhmässä on tavoitteena ylläpitää yhteisöllistä, hyvää ja rentoa ilmapiiriä, jossa jokainen

nuori saa avoimesti jutella toisten nuorten kanssa vaikeistakin asioista ja saada tukea hankkeen ohjaajilta. (Lampinen 2015.)

2.5 Nuorten valikoituminen hankkeeseen

Hankkeen toimintaan osallistuville nuorille oli yhteistä se, että heillä oli paljon suorittamattomia tehtäviä ja poissaoloja. Yleensä ryhmänohjaaja toi oppilashuolto-ryhmässä esiin huolen jokaisesta nuoresta ja heidän suorittamattomista tehtävistään sekä perusteettomista poissaoloista. Oppilashuoltoryhmässä pohdittiin, mikä toimintamuoto kullekin nuorelle sopisi, Elämispajatoiminta vai Jeesitoiminta. Sen jälkeen, kun oppilashuoltoryhmä oli valikoinut sopivimmat nuoret hankkeen toimintaan, opinto-ohjaaja tai ryhmänohjaaja otti asian puheeksi jokaisen nuoren kanssa ja ehdotti toimintaan osallistumista. Poikkeuksena oli kevään 2015 toinen Elämispaja, johon osallistui yksi kokonainen ryhmä lähihoitajaopiskelijoita, eli kyseisessä Elämispajassa oli poikkeuksellisesti vain yhden ryhmän opiskelijoita.

Kuvio 1. Nuorten valikoituminen hankkeen toimintaan ja prosessin eteneminen.

Kevätlukukauden 2015 aikana Elämispajaa toteutettiin kaksi kertaa. Keväällä järjestettiin Kevätjeesi ja kesäkuussa Kesäjeesi, eli Jeesejä oli kaksi kertaa. Yhteensä hankkeen toimintaan Elämispajaan ja Jeeseihin osallistui 33 nuorta.

3 NUORUUS

Tässä luvussa käsitellään nuoruutta ja erityisesti sitä elämänvaiheena, koska tutkimuksemme kohdistuu nuoriin ja heidän arkeensa. Nuoruus on elämänvaihe, jossa usein tapahtuu paljon mullistuksia sekä fyysisesti että psyykkisesti. Lisäksi ympärillä olevat ihmiset alkavat nähdä lapsen sijasta nuoren, joka on hiljalleen kulkemassa polkuaan kohti aikuisuutta. Jokaisen nuoren kasvutarina on erilainen: toisten siirtyä lapsuudesta nuoruuteen sujuu helposti ja tasaisesti, kun taas toisilla saattaa olla enemmän kipuilua kasvamisen suhteen. Yläasteelta toiselle asteelle siirtyvä nuori on elämässään monellakin tavalla nivelvaiheessa. Viimeistään tässä vaiheessa nuoren vastuu omasta toiminnastaan kasvaa ja aikuiset alkavat odottaa häneltä enemmän oma-aloitteisuutta arjessa.

Erkon (2013, 47) mukaan nuoruus on ajanjakso ihmisen elämänkaareissa, joka sisältää monia vaativiakin asioita. Nuoruus on nuorelle siirtymävaihe: matka lapsuudesta aikuisuuteen ja se sisältää paljon erilaisia muutoksia sekä fyysisesti että psyykkisesti. Nurmen, Ahosen, Lyytisen, Pulkkisen ja Ruoppilan (2006, 14) mukaan muutokseen liittyy myös läheisten ja yhteiskunnan odotukset eli tietyntyyliset normit, miten nuoruuden aikana tulisi kasvaa ja kehittyä. Nurmen ym. (2006, 124) mukaan nuoruutta on kuvailtu kriisien ja mullistusten ajaksi, joka voi asettaa omia haasteitaan vanhemmille heidän vanhemmuutensa suhteen. Valtaosa nuorista ei kuitenkaan aikaisempien tutkimusten perusteella käy läpi minkäänlaista erityistä kasvukriisiä nuoruusaikana, vaan heidän kehityksensä on jatkuvaa ja osittain myös ennustettavaa, he huomauttavat.

Nuoruus on myös erittäin tärkeää identiteetin kehittymisen aikaa. Martikainen (2015, 169) tuo esille kuinka kehityspsykologisten teorioiden mukaan vasta nuoruudessa ihmisen identiteetti alkaa saada muotoaan. Nuoret käyvät läpi kukin omanlaisensa identiteettikriisin, jossa he pohtivat keitä he ovat ja mitä elämältä haluat. Martikaisen (2015, 169) mukaan nuorten ajatukset saattavat poiketa voimakkaastikin heidän vanhempiensa omaksumista ajattelutavoista. Kuitenkin Martikaisen (2015, 169) mukaan tämä on normaalia, koska esimerkiksi kuuluisien kehityspsykologien Erik Eriksonin ja James Marcian mukaan oman identiteetin terveeseen luomiseen kuuluu yhtenä osana irtautuminen vanhempien ajattelumaail-

masta ja omien ajattelumallien selkeyttäminen. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, etteikö nuori myöhemmin ajattelisi kuten vanhempansa, mutta nuoren omaksi itsekseen tulemisen työstämisessä on tärkeää, että nuoren valinnat ovat hänen omiaan. Nuoren kehitykseen kuuluu Erkon (2013, 49) mukaan se, että nuoret tarvitsevat vanhemmiltaan runsaasti tukea sisäisten ristiriitojensa käsittelemiseen koska vaikka nuoren itsenäistymisen tarve kasvaakin niin samalla hän kuitenkin tarvitsee vanhemmiltaan saatua tukea. Itsenäistyminen ja hiljalleen kasvava vastuu itsestä ja omista tekemisistä saattaa pelottaa nuorta, jolloin nuori saattaa reagoida ahdistukseensa oireilemalla vanhemmilleen. Vaikka suhde nuoreen voi välillä olla hyvin haastava tärkeintä on olla nuorelle saatavilla, ja erityisesti oman tutkimuksemme näkökulmasta tämä ei koske ainoastaan vanhempia, vaan kaikkia nuoren ympärillä olevia aikuisia. Nuorelle tärkeintä on tiedostaa se, että silloin kun hän kokee haluavansa puhua omista tuntemuksistaan, hänellä on siihen mahdollisuus.

Erkon (2013, 48) mukaan nuoruudessa opitaan ajattelemaan asioista itsenäisesti ja opitaan rakentamaan erilaisia kokonaisuuksia asioista. Nuori tarvitsee paljon erilaista tietoa ja kokemusta sekä aikuista ihmistä tuekseen voidakseen tehdä kaiken tämän. Nuoruus on siis hyvin hämmentävää, ehkä joistain nuorista jopa ahdistavaakin aikaa, jonka keskiössä on aikuiseksi kasvaminen. Tämän tavoitteen tukeminen ja sen ymmärtäminen, että nuori tarvitsee mahdollisuuden tehdä myös omia valintojaan, on olennainen tapa tukea nuoren kasvua ja kehitystä. Nuori ei kuitenkaan ole vielä aikuinen, eikä hänellä tarvitse olla kaikkea päätösvaltaa. Vanhempien on varmistettava se, että nuorella on mahdollisuus tehdä valintojaan turvallisesti, tietäen myös sen, että mikäli valinnat eivät aina olisikaan ”oikeita”, ovat vanhemmat, ystävät ja muut aikuiset silti nuoren tukena keskustelemassa ja kuuntelemassa.

3.1 Nuoren elämänhallinta ja osallisuus

Elämänhallinta on nykyään varsin käytetty termi, jonka määritelmän moni mieltää hyvin eri tavalla. Keltinkangas-Järvisen (2009, 256) mukaan elämänhallinta on ihmisen uskoa siihen, että hän voi vaikuttaa asioihin ja muuttaa olosuhteita itsel-

leen suotuisimmiksi. Hänen mukaansa ihmisen elämönhallinnan taso on korkea, jos ihminen uskoo voivansa päätöksillään ja ratkaisuillaan vaikuttaa siihen mitä hänelle tapahtuu. Tällöin ihminen tuntee olevansa myös vastuussa omasta elämästään. Elämönhallinnan matala taso näyttäytyy uskomuksena, että asioita vain tapahtuu johtuen pääasiassa sattumasta, eivätkä seurauksesta siitä mitä ihminen tekee. Onnistumiset johtuvat hyvästä onnesta ja epäonnistumiset huonosta, eikä ihminen näe yhtälöä oman tekemisen ja seurausten välillä. Kun tarkastelee elämönhallinnan käsitettä ja miettii, miten elämönhallinta näyttäytyy nuoren elämässä, voi sitä tarkastella moneltakin eri kantilta: toisaalta nuoren oman elämönhallinnan taso vaikuttaa siihen, miten nuori itse arjessaan selviytyy, mutta kun kyseessä on alaikäinen lapsi, josta vanhemmat ovat vastuussa, on myös vanhemmilla vaikutusta nuoren elämönhallinnan tasoon koska he määrittävät sen, miten paljon nuori pääsee itse päätöksiä omassa arjessaan tekemään.

Aaltonen, Ojanen, Vihunen ja Vilén (2003,185) jakavat elämönhallinnan sisäiseen ja ulkoiseen elämönhallintaan, jossa sisäinen elämönhallinta merkitsee ihmisen kykyä sopeutua vastaantuleviin erilaisiin olosuhteisiin ja tilanteisiin. Sisäinen elämönhallinta koostuu kaikista tavoista, joilla nuori koostaa elämäänsä merkitystä sekä sisältöä. Ulkoinen elämönhallinta sisältää yksilön kokemuksen siitä, miten paljon yksilö itse tuntee vaikuttavansa elämänsä olosuhteisiin. Ulkoinen elämönhallinta on kykyä suunnata omaa elämää siten, että sen vaiheisiin ei pysty vaikuttamaan ulkoiset, itsestä riippumattomat, odottamattomat tekijät. Nuoren elämönhallinta kehittyy ottaen vaikutteita perheen ja ympäristön sosiaalisesta pääomasta sekä tavasta, jolla nuori on kasvatettu. (Tuhkunen & Rannisto 2013, 31). He myös tuovat esille miten nuoren osallisuudella ja elämönhallinnalla on side toisiinsa, koska nuoren elämönhallinta heijastaa toimivaa osallisuutta (Tuhkunen & Rannisto 2013, 67). Osallisuus tukee nuoren itsetunnon rakentumista. Osallisuus perustuu yhteisön sisäiseen vuorovaikutukseen, jossa osallisuus sekä vaatii että vahvistaa taitoja, jotka liittyvät elämönhallintaan. Tuhkunen ja Ranniston mukaan osallisuuden muuttuminen osattomuudeksi vaikuttaa negatiivisesti elämönhallintaan. Nuoret saattavat jopa pelätä menettävänsä osallisuutensa. Tuhkunen ja Ranniston mukaan osallisuuden menettäminen ilmenee nuorilla esimerkiksi elämän paikoilleen pysähtymisenä, yksinäisyytenä tai arjen rutiinien menettämisenä. Usein puhutaan nuorten ongelmista elämönhallinnassa, mutta Tuhkunen ja Ranniston tekstin

perusteella tulisi tarkastella ensin nuorten osallisuutta, josta ongelmat elämänhallinnassa saattavat johtua. Tuhkusen ja Ranniston (2013, 76) mukaan osallisuus ja elämänhallinta kulkevat käsi kädessä, eivätkä ne voi olla toimivia yksinään.

Kun mietitään nuorten osallisuutta, nostavat Tuhkunen ja Rannisto (2013, 76-77) esiin, että osallisuus rakentuu nuorelle tärkeistä ja ajankohtaisista asioista. Nuoren tulee saada positiivisia kokemuksia osallistumisesta sekä kokemuksen siitä, että hänen mielipiteillään ja sanomisillaan on merkitystä. Osallisuuden ja elämänhallinnan edistämiseksi tulisikin Tuhkusen ja Ranniston mukaan huomioida jo olemassa olevat osallistumisen muodot sekä eri kanavat, joita voidaan hyödyntää nuorten elämässä. Tuhkusen ja Ranniston mukaan varhainen puuttuminen on tärkeää: nuori pitäisi tavoittaa varhaisessa vaiheessa, ennen kuin elämänhallinta olennaisesti heikkenee. Kun puhutaan elämänhallinnasta, on rinnalle nostettava myös toinen olennainen käsite: voimaantuminen. Tuhkusen ja Ranniston (2013, 30) mukaan elämänhallinta ja voimaantuminen omaavat toistensa kanssa läheisiä merkityksiä. Voimaantumisen he määrittelevät siten, että se on sisäisen voiman tunteen lisääntymistä suhteessa ihmisen omiin valintoihin ja terveyteen. Nuori, joka kokee, ettei ole osallinen yhteiskunnassa ja hänellä on ongelmia elämänhallintansa kanssa, voi voimaantumisen kautta tulla osalliseksi ja kasvattaa elämänhallintaansa. Valtaistava sosiaalityö syrjäytymisvaarassa olevien nuorten kanssa on siis keskeisessä osassa. Valtaistavassa sosiaalityössä sitoudutaan ihmisarvon ja oikeudenmukaisuuden edistämiseen ja tavoitellaan muutosta sellaisten ihmisryhmien asemaan, jotka ovat huono-osaisia ja syrjäytettyjä. (Rinne, P. 2015).

3.2 Perheen merkitys nuoren kasvussa

Nuori on aina osa jonkinlaista perhettä, asui hän kotona tai oli vaikkapa sijoitettuna lastensuojelulaitokseen. Nykyään perinteinen ydinperhekäsitys on saanut rinnalleen monia muita erilaisia perhemuotoja ja on yhä tavallisempaa, ettei perinteinen perhe johon kuuluu äiti, isä ja lapset ole enää se ainoa ”normaali” perheen muoto. Vilkkö-Riihelän (2001, 260) mukaan selvää on, että ihminen tarvitsee pienyhteisöä ja kodin turvaa, oli sen muoto sitten mikä hyvänsä. Aaltosen ym. (2003, 193–195) mukaan perheellä on biologinen tehtävä, joka on siis elämän jatkuvuuden ylläpi-

täminen, mutta sen lisäksi perheellä on myös vastuu lapsen kasvatuksesta. Vanhemman ja nuoren välisessä vuorovaikutuksessa on tärkeää se, että vanhemmalla on tarvittava herkkyys nuoren itsenäiselle toiminnalle: vanhemman kyky katsoa asioita nuoren näkökulmasta ja tulkita nuoren antamia viestejä oikein on tärkeää.

Aikuinen on ennen kaikkea nuoren tukipilari, jonka on oltava läsnä nuorelle myös silloin kun tämä on tehnyt väärinä valintoja luullen niitä oikeiksi. Martikaisen (2015, 20) mukaan vanhempien tehtävä on tukea nuorta, hyväksyä nuori ja suojella tätä opettaen selviytymään elämän haasteista. Aaltonen ym. (2003, 200–201) kirjoittaa, että perheen tarjoama ympäristö sekä vuorovaikutus vanhemman ja lapsen välillä, erityisesti sen määrä, ovat kehityksen tärkeitä tekijöitä. Vanhempien tulotaso, asunto-olot, koulutus ja ammatin arvostus vaikuttavat vanhempien edellytyksiin lastensa kasvattajina sekä siihen, millaisessa kasvu-ympäristössä lapsi kehittyy. Taloudellisen toimeentulon epävakaisuus tai vakaisuus vaikuttaa siihen miten turvattomaksi tai turvalliseksi elämä koetaan ja on jopa tutkittu että vanhempien tulotasolla on vaikutusta nuoren sosiaaliseen käyttäytymiseen. Tutkimuksessa, jota Aaltonen ym. esittelee, todetaan, että jos nuoren itsehallinta on heikko, on hänen vanhemmillaan luultavasti epämukavat työajat, jolloin lapselle jää vähemmän aikaa ja lisäksi päivähoitojärjestelyt hankaloituvat. On tutkittu myös muita ulkoisia edellytyksiä ja niiden vaikutuksia kasvuun perhe-elämässä. Esimerkiksi perheen sosiaalisella asemalla on todettu olevan merkitystä siihen, millaisia keskusteluita nuoren kanssa käydään ja mistä aiheista. Asumisella on todettu myös olevan suuri merkitys perhe-elämässä, koska asunto lähiympäristöineen muodostaa perheen elämälle tärkeän kiinnkohdan. Aaltonen ym. (2003, 201) kuitenkin toteavat, että puutteellisistakin asunto-oloista lähtöisin olevasta nuoresta voi kehittyä terve aikuinen niin fyysisesti, psyykkisesti kuin sosiaalisestikin. Vuorovaikutus kotona vanhempien ja sisarusten kanssa on lopulta inhimillisen kehityksen perusta, sillä vaikka ulkonaisen hyvinvoinnin taso olisi kuinka korkea, ei se takaa nuorelle kehityksen kannalta hyödyllistä vuorovaikutusta kotona.

Perheellä on siis suuri merkitys nuoren kasvussa ja kehityksessä, koska vaikka ympäristön olosuhteet eivät olisi suotuisat, voidaan oikealla kasvatuksella ja hyvällä vuorovaikutuksella nuoren kanssa kumota näiden olosuhteiden vaikutukset. Toisaalta taas loistavat puitteet kasvulle ja kehitykselle omaavassa ympäristössä

kasvava nuori saattaa jäädä vaille tärkeitä keskusteluja kasvattajansa kanssa tulevaisuuttansa varten. Perheen merkitystä nuoren kasvulle ja sille, millainen aikuinen nuoresta kehittyy, ei voi siis vähätellä.

3.3 Nuorten hyvinvointi ja elämän haasteet

Nuoruuteen liittyy paljon erilaisia haasteita, jotka on kohdattava. Nuoren täytyy alkaa pohtia jo 15-vuotiaana tulevaisuuttaan ja tulevaa ammattiaan: mikä minusta tulee isona? Tähän kysymykseen sisältyy paljon asioita, joita nuori saattaa pohtia itsekseen ja joita aikuiset tuovat nuorelle esiin. Näitä asioita ovat muun muassa opiskeltavan ammatin työllistyvyys, lukion opintojen tarpeellisuus, lähestyvä aikuistuminen, koulutuksen perässä paikkakunnalta ja kotoa pois muuttaminen. Nämä asiat ovat todella isoja pohdittaviksi ja siksi nuori tarvitseekin aikuisen tukea valintoja tehdessään. Helsingin Sanomien verkkosivuilla julkaistu Kiti Müllerin haastattelu Ammatin joutuu valitsemaan liian varhain, pureutuu osittain tähän aiheeseen. Haastattelussa Työterveyslaitoksen tutkimusprofessori Kiti Müller tuo esille, että aivoille pitäisi antaa aikaa kehittyä enemmän. Hänen mukaansa tämä mahdollistuisi vähentämällä valintojen mahdollisuuksia peruskoulussa ja toisella asteella, koska runsas vaihtoehtojen määrä ja ajan puutteellisuus voivat synnyttää rasisitustilan. Müllerin mukaan noin 20–30 prosenttia opiskelijoista kärsii ainakin ajoittain ahdistuksesta tai masentuneesta mielialasta, joka vaikuttaa toimintakykyyn. (Helsingin Sanomat, 24.3.2012) Vilkkö-Riihelä (2001, 132) tuokin esille että ihmisen otsalohko kehittyy suhteellisen kauan. Myös Massachusettsin teknologisen instituutin hanke Young adult development on tutkimuksissaan saanut tuloksia jotka tukevat Müllerin näkemystä aivojen kehittymisestä. Hankkeen mukaan viimeisimpien tutkimusten perusteella ihmisäivot eivät saavuta täyttä aikuisuutta ainakaan ennen 20- ikävuotta vaan lähempänä 25- ikävuotta ja tämä vaikuttaa myös ihmisen päätösten ja suunnitelmien tekokykyyn. (Simpson 2008) Nurmi ym. (2009, 139) tuovat myös esille, että monissa tutkimuksissa on saatu tuloksia, joiden perusteella nuorten suunnittelutaidot kehittyvät kahteenkymmeneen ikävuoteen saakka vaikka perustaidot ovatkin valmiina jo varhaisessa nuoruudessa.

Nuoren tukeminen ammatinvalinnassa ja omien vahvuuksien näkemisessä peruskoulun opinnohjaajan ja perheen puolesta on siis tärkeää. Tukeminen ja puolesta päättäminen ovat kuitenkin kaksi eri asiaa ja se on hyvä huomioida nuoren tehdessä tärkeitä valintoja tulevaisuuden kannalta. Nuorta on hyvä ohjata valinnoissaan turvallisille ja järkeville poluille keskustelemalla ja havainnollistamalla asioita.

Nuoruus on hyvin haavoittuvaa aikaa, joka sisältää paljon erilaisia valintoja ja kasvuntehtäviä. Osalle nuorista kasautuu nuoruusvuosien aikana erilaisia ongelmia, jotka näkyvät joko henkisenä pahoinvointina tai ulkoisena häiriökäyttäytymisenä. (Nurmi ym. 2009, 150) Tavanomaisesti kehittyvä nuori suhtautuu elämäänsä yleensä myönteisesti: hän on aktiivinen, harrastaa mielekkäitä asioita ja on halukas rakentamaan sekä ylläpitämään ystävyys-suhteita. Tällainen nuori osaa rauhoittua ja levätä. Nuori voi olla toisinaan pettynyt ja ahdistunut ja jopa alakuloinen, mutta kykenee kuitenkin löytämään itsestään uutta energiaa elämänsä joko itsenäisesti tai läheisten tukemana. Nuoren arjen voimavaroja ylläpitää esimerkiksi se, että nuori pystyy puhumaan mieltään painavista asioista. Elämässä tulee vastaan vaikeita asioita ja kun ne ratkeavat, kääntyvät ne selviytymiskokemukseksi sekä luottamukseksi elämää ja itseä kohtaan. On syytä huolestua, jos nuoren toimintakyky heikkenee huomattavasti ja nuoren arki ei ole enää mielekästä. Nuoren luopuminen harrastuksistaan, koulusta lintsaminen tai yksinäisyyteen vetäytyminen ovat huolestuttavia merkkejä. (Erkko & Hannukkala, 2013, 69)

Nuoruudessa alakuloisuuden ja surumielisyyden tunteet ovat tavallisia, koska nuoruusikä sisältää paljon uusia muutoksia. Nuori voi olla alakuloinen, jolloin hän on voimaton, väsynyt, itkuinen ja välinpitämätön. Alakulon tunteet eivät kuitenkaan vaikuta nuoren toimintakykyyn ja ne ovat lyhytkestoisia. Nuoren masennuksesta voidaan puhua silloin, kun alakuloisuus kestää pitkään ja nuorella on samanaikaisesti muita oireita. Ydinoireet nuoren masennuksessa ovat masentunut mieliala, menetetty mielihyvän kokeminen ja väsymys, jopa uupumus. Tällainen nuori vetäytyy yleensä syrjään, hänellä on hankaluuksia keskittyä ja hänen iloisuutensa on kadonnut. Millään ei tunnu olevan mitään merkitystä. Turvallisten aikuisten ja ystävien läheisyys on tärkeää masentuneelle nuorelle. Aikuisen tehtävä on huolehtia

nuoren arjesta ja rutiineista sekä siitä että nuori saa riittävästi lepoa, unta ja ravintoa. Aikuisen tulee rohkaista nuorta kertomaan mitä hänen mielessään liikkuu, jotta he voivat miettiä nuoren tilannetta yhdessä. (Erkko & Hannukkala, 2013, 171-172)

4 KOULUPUDOKKUUS

Komiasti opintiellä -hankkeen tarkoituksena on ennaltaehkäistä koulupudokkuutta. Hankkeen toimintaan osallistuneet nuoret eivät ole koulupudokkaita, vaan he olivat Hämäläisen & Lötjösen (2014) mukaan riskiryhmässä ajautua koulutuksen ulkopuolelle runsaiden poissaolojen, suorittamattomien tehtävien, sekä heikon koulumenestyksen ja -motivaation vuoksi.

Koulupudokkaina voidaan pitää työn ja opiskelun ulkopuolelle jääneitä nuoria, joilla ei ole peruskoulun lisäksi mitään muuta koulutusta (Pekkarinen, Vehkalahti & Myllyniemi (toim.) 2012, 71). Ahola & Galli (2010, 132) täsmentää, että myös toisen asteen keskeyttäjästä puhutaan koulupudokkaina. Koulutusta pidetään merkittävänä vaiheena nuoren elämässä itsenäistymisen ja kasvun kynnyksellä. Koulutuksen avulla nuori löytää tavoitteen mukaisesti oman paikkansa yhteiskunnassa, hän saa koulutuksensa avulla normien mukaiset kansalaistaidot selviytyä yhteiskunnassamme ja mahdollisuuden kiinnittyä työelämään ja näin yhteiskunnan jäseneksi. Siispä koulutuksen ulkopuolelle jääminen nähdään suurena uhkana syrjäytymiselle, sillä se saattaa johtaa eristäytymiseen yhteiskunnasta ja sosiaalisten suhteiden ulkopuolelle jäämistä. (Ahola & Galli 2010, 132.) Adrienne L. Fernandes ja Thomas Gabe (2010, 147) tuovat esille, että nuoren ihmisen irrallisuus työmarkkinoista ja koulutuksesta vaikuttaa nuoren aikuistumiseen siten, että se ei kehity riittävästi eikä välttämättä ikätason mukaisesti.

Nykyään koulupudokkaat nuoret liitetään usein syrjäytymisen käsitteeseen, sillä heidät halutaan palauttaa yhteiskunnan normien mukaan sinne, mitä heitä varten on suunniteltukin, eli joko työhön tai koulutukseen. Nykyään korostetaan paljon syrjäytymisen ennaltaehkäisyä, eli syrjäytymistä ennustavat merkit ja riskit pyritään tunnistamaan ajoissa, mikä tarkoittaa koulutuksen piirissä sitä, että nuorta, jolla on riski keskeyttää opintonsa, tuetaan jo mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. (Viander 2009, 51.) Ammatillisen koulutuksen keskeyttäjät yhdistetään siis usein syrjäytymisvaarassa oleviin nuoriin, mutta on kuitenkin otettava huomioon, että keskeyttäjä ei välttämättä poistu kokonaan koulutuksen piiristä, vaan hän saattaa myös vaihtaa koulutusta. Toisen asteen opintoja voidaan jatkaa pitkänkin tauon jälkeen. Koulunsa keskeyttäjiin kohdistetaan usein paljonkin negatiivista määritte-

lyä ja heidät saatetaan helposti leimata epäonnistujiksi (Kuronen 2010, 16.) Kormosen (2001, 6) mukaan ammatillisen koulutuksen keskeyttäminen saatetaan kuitenkin nähdä myös positiivisena ratkaisuna, sillä nuori saattaa suunnata koulutuspolkuaan jopa parempaan, itsellensä sopivampaan ratkaisuun.

4.1 Nivelvaihe ja vaikeudet ammatinvalinnassa

Tänä päivänä normina voidaan pitää sitä, että jokaisen nuoren on edettävä jatko-opintoihin peruskoulun päättämisen jälkeen. Ammatillisen koulutuksen suorittamista pidetään yleensä välttämättömänä työelämään pääsemisen kannalta. Osalla nuorista saattaa jo peruskoulun jälkeen olla selkeä toiveammatti tai haave työelämästä, mutta suurella osalla nuorista tällaista selkeää kuvaa tulevaisuuden ammatista ei kuitenkaan ole vielä muodostunut, saati sitten motivaatiota sitoutua ammatilliseen koulutukseen tai urasuunnitelmiin. Peruskoulun opinto-ohjaukseen sisältyy aina jonkinasteista työelämään tutustumista, joka mahdollistaa hyvin toteutettuna ja suunniteltuna nuoren perehtymisen valitsemaansa työhön tai ammattiin. (Kuronen 2011, 15.)

Nuoret tarvitsevat riittävästi tukea ja ohjausta nivelvaiheessa, eli vaiheessa, kun he ovat siirtymässä peruskoulusta toisen asteen koulutukseen tai työelämään. Oppilashuollon niukat resurssit saattavat hidastaa tai heikentää oppilaiden jatko-opiskelusuunnitelmia sekä opinnoissa edistymistä, sillä opiskelijoiden oppimisen ohjaus ja erilaisista opintomahdollisuuksista tiedottaminen saattaa olla heikkoa ja vastuu siitä kasaantuu yleensä yhdelle työntekijälle, eli yleensä opinto-ohjaajalle. Joskus siis nuoren ohjaaminen jatko-koulutukseen hakeutumisessa saattaa olla heikkoa, eikä hän välttämättä saa siihen kotoa tukea. (Kuronen 2010, 14.) Yksi keskeinen ongelma nivelvaiheessa on nuorten koulutustoiveiden, omien resurssien sekä tarjolla olevien koulutusmahdollisuuksien kohtaamattomuus. Suureksi ongelmaksi nivelvaiheessa muodostavat usein myös nuoren epäselvät koulutustoi-veet. Nämä saattavat aiheuttaa vaikeuksia hakea koulutuspaikkaa tai näkyä koulutuksen keskeyttämisenä. Nuorten koulutukseen liittyvien ongelmien taustalta löytyy usein myös moninaisempia ongelmia liittyen nuoren omaan elämänhallintaan, kuten päihteiden käyttöön tai koti- ja asumisoloihin. (Ahola & Kivelä 2010, 136.)

4.2 Kouluallergia

Kouluallergiaa voi myös ilmetä koulupudokkuuden taustalla. Kouluallergia näkyy Takalan (1992, 8) mukaan nuoren vieraantumisenä ja syrjäytymisenä koulusta. Koulusta syrjäytyneelle nuorelle saattaa syntyä voimakasta koulukielteisyyttä. Ilmiö voi näkyä nuorella muun muassa flegmaattisena tai negatiivisena asenteena koulua ja sen henkilökuntaa kohtaan, häiriköintinä tai päämäärättömänä passiivisuutena koulussa. Nuorella saattaa olla myös voimakas halu elää raatamatta yhteiskunnassa, eli haluavat päästä niin sanotusti mahdollisimman helpolla. Takalan mukaan nuori, joka kärsii kouluallergiasta, ei välttämättä osaa sanoa mitään itsestään, omista kyvyistään ja osaamisestaan tai haluistaan tulevaisuutta ajatellen. (Takala 1992, 11, 33-38.)

Linnakankaan ja Suikkasen (2004, 32-33) mukaan useimmiten nuoren negatiivinen asenne opiskelua kohtaan syntyy jo peruskoulussa ensimmäisinä kouluvuosina. Negatiivisen asenteen taustalla voi olla koulukiusaamista, oppimisvaikeuksia tai muita kognitiiviseen perusvalmiuksiin liittyviä ongelmia. Nuoren koulupinnauksen taustalla voi olla myös esimerkiksi tarkkaavaisuushäiriöitä, tai nuori saattaa reagoida henkilökohtaisen elämänsä ongelmiin pinnaamalla koulusta tai häiriökäyttäytymisellä koulussa. Nuoren ongelmat ovat saattaneet kasvaa jo niin suuriksi, että koulun henkilökunnan on vaikea löytää keinoja nuoren auttamiseen edes yhteistyössä tämän vanhempien kanssa. Kielteinen asenne koulua kohtaan saattaa myös perustua kotoa opittuun malliin kouluvastaisuudesta, mikäli nuoren vanhemmat eivät itse arvosta koulutusta tai nuori ei muuten saa vanhemmiltaan tukea koulunkäyntiinsä. Koulupudokkuutta tarkastellessa Rumberger (2011, 9) toteaa, että vahvimpana tekijänä nuoren koulumenestystä ajatellen näyttäytyy nuoren perhetausta; vanhempien koulutus ja sen arvostaminen sekä perheen taloudellinen tilanne ovat suoraan yhteydessä siihen, miten motivoitunut nuori on opiskelemaan ja miten hän menestyy koulussa. Nivelvaiheessa nuorten koulupinnaamisen taustalla korostuu lisäksi erityisesti puutteet elämänhallinnassa. (Linnakangas & Suikkanen 2004, 32-33.)

Kouluun liittyvät kokemukset jäävät pysyvästi ihmisten mieliin pitkäksikin aikaa vaikuttaen myöhemmällä iällä asenteeseen koulumaailmaa kohtaan. Tärkeimpinä tekijöinä nuorten asenteita koulua kohtaan pidetään koulun yhteishenkeä joka

muodostuu osallisuuden tunteesta, ryhmien pysyvyydestä ja siitä miten kouluksiin puututaan. (Kuronen 2010, 47.) Lisää ryhmien ja ryhmäytymisen merkityksestä luvussa 5.3.

4.3 Oppimisvaikeudet koulupudokkuuden taustalla

Suurella osalla ammatillisesta koulutuksesta putoavilla nuorilla on jo peruskoulussa oppimisvaikeuksia. Oppimisvaikeudet erityisesti teoriapainotteisissa opinnoissa saattavat aiheuttaa nuorena vastenmielisyyttä. Oppimisvaikeudet ja epäonnistuminen eri aineissa saattavat laistaa nuoren itsetuntoa, vaikuttaen näin negatiivisesti nuoren motivaatioon. Nuoret itse ovat todenneet ja arvelleet oppimisvaikeuksien olevan suurin riskitekijä, kun tarkastellaan koulupudokkaaksi ajautumista. (Hämäläinen 1996, 30–31; Kuula 2000, 41.)

Aholan ja Gallin (2010, 137) mukaan nuoret kaipaavat usein ammatilliselta koulutukselta enemmän toiminnallisuutta, eivätkä teoreettiset opinnot sovi heille. He saattavat kokea, että he eivät jaksakaan istua paikallaan ja keskittyä kauaa. Nuoret siis kaipaavat lyhyempiä koulutuksia tai esimerkiksi oppisopimuskoulutuksia, jossa oppiminen tapahtuu työn ohella. Kurosen (2010, 18) mukaan yhtenä koulupudokkuuden riskinä nähdään koulukiusaaminen. Mikäli nuori on jo peruskoulussa joutunut koulukiusaamisen kohteeksi, saattaa tämä aiheuttaa koulupakoa, eli nuorelta saattaa viedä vuosiakin ennen kuin hän uskaltanut jälleen opiskelemaan.

Haasteena peruskoulun viimeisimmillä luokilla on erityistä tukea tarvitsevat tai käytöshäiriöistä kärsivät nuoret, jotka saatetaan päästää koulusta ”armovitosilla” tai he lähinnä roikkuvat mukana normaalissa luokassa, kun he tosiasiansa vaativat erityisopetusta ja muita tukitoimia. Nämä nuoret käyvät siis koulua muodollisesti, mutta todellisuudessa he eivät juurikaan opi koulussa mitään tai eivät osallistu koulutyöskentelyyn vaadittavalla tavalla. Nämä nuoret eivät jaksakaan käydä koulussa kuin ehkä parin tunnin ajan päivässä, eikä koulu heitä kiinnosta, jolloin koulupinnaus alkaa ja opinnoista jäädään jälkeen, jolloin koulupudokkuuteen ajava kierre on valmis. Koulujen resurssit eivät kuitenkaan aina riitä tukemaan erityistä tukea tarvitsevia nuoria, sillä pienimmissä kunnissa ei välttämättä ole esimerkiksi mah-

dollisuutta erityisluokkien järjestämiseen tai heillä ei välttämättä ole edes omaa koulukuraattoria. (Linnakangas & Suikkanen 2004, 32-33.)

4.4 Oppilashuolto

Oppilashuollon ensisijaisena tavoitteena on edistää opiskelijoiden kokonaisvaltaista hyvinvointia, suojata ja tukea opiskelijoiden mielenterveyttä sekä ennaltaehkäistä syrjäytymistä. Oppilashuollon toiminta on monipuolista ja se keskittyy yksittäisten opiskelijoiden tukemisen lisäksi koko kouluyhteisön ja ryhmien hyvinvointiin ja yhteishenkeen. Oppilashuollon tavoite on puuttua opiskelijan tai opiskelijayhteisön ongelmiin, tunnistaa riskitekijät opiskelijoiden elämässä tai hyvinvoinnissa varhaisessa vaiheessa, havaita oppimisvaikeudet ja opiskelijoiden erityisen tuen tarpeet sekä ottaa huoli puheeksi opiskelijoiden kanssa. (Honkanen & Suomala 2009, 32–35, 40–41.) Oppilashuollosta kouluissa vastaa koko henkilökunta omalla toiminnallaan. Oppilashuoltoryhmä on moniammatillinen koulun henkilökunnan ryhmä, johon voi kuulua muun muassa rehtori, opettajat, erityisopettajat, terveydenhoitaja, koulukuraattori, opinto-ohjaaja ja koulupsykologi. Oppilashuoltoryhmä seuraa esimerkiksi opiskelijoiden poissaoloja ja rästejä sekä pyrkii ennaltaehkäisemään koulupudokkuutta ja koulukiusaamista varhaisessa vaiheessa. (Honkanen & Suomala 2009, 80-81, 40-41.)

Nuorten opettaja- ja aikuissuhteet koulussa nähdään ratkaisevina tekijöinä koulutuksesta syrjäytymiseen. Nuorelle on erittäin tärkeää opettajilta ja koulun muulta henkilökunnalta saama tuki ja myönteinen palaute, jota nuoret yleensä saavat liian harvoin. (Kuronen 2010, 18.) Nuorella ja tämän käytöksessä on usein näkyvillä jo varhain erilaisia konkreettisia merkkejä ongelmista, joiden tulisikin jo varhain herättää huolta koulun henkilökunnassa. Merkkejä voivat olla esimerkiksi nuoren selittämättömät lisääntyvät poissaolot, heikko koulumenestys, häiriköiminen koulussa tai toisaalta myös vetäytyminen. Toistuvasti tekemättä jätetyt koulutehtävät, huono menestyminen tenteissä ja lisääntyvät poissaolot kertovat motivaation puutteesta. Opettajien ja muiden nuorten kanssa työskentelevien voi olla vaikea havaita muutoksia etenkin opiskelijoissa, jotka ovat hiljaisempia ja vetäytyvät kuoreensa. Toisinaan tukea tarvitsevat nuoret saattavat itsekin hakeutua esimerkiksi opinto-

ohjaajan tai kuraattorin luo juttelemaan ongelmistaan, mutta tämä vaatiikin erittäin vahvaa luottamusta koulun aikuisia kohtaan sekä nuorelta rohkeutta tehdä asioita ongelmiensa korjaamiseksi. Nuoren poissaolojen sekä muiden kouluun liittyvien ongelmien taustalla on usein hyvin erilaisia syitä, jotka liittyvät motivaatioon ja oppimisvaikeuksiin, perhetaustoihin sekä muihin elämänhallinnallisiin asioihin. (Kivellä & Ahola 2007, 19–20.)

5 SOSIAALINEN TUKI NUOREN VOIMAVARANA

Tässä luvussa käsitellään sosiaalisen tuen merkitystä nuoren voimavarana. Kehityspsykologian yksi keskeisimmistä tutkimusaiheista on ystävien merkitys nuoruuden kehityksessä ja voidaankin todeta, että sosiaalisiin taitoihin ja hyvinvointiin vaikuttavat positiiviset suhteet esimerkiksi ikätovereihin. Päinvastainen vaikutus on puolestaan sillä, että sosiaalisia suhteita ei juurikaan ole tai nuori on kokenut jopa kiusaamista. Kärjistetysti voidaan siis todeta, että nuoren sosiaalisella asemalla on yhteys nuoren hyvinvointiin ja hyvinvoinnin kautta kaikkiin nuoren elämää koskeviin elämän eri alueisiin. Sosiaalisen hyvinvoinnin lisäämiseksi onkin siis tärkeää keskittyä niihin asioihin, jotka lisäävät nuoren hyvinvointia ja sitä kautta vaikuttavat positiivisesti esimerkiksi motivaatioon koulun suhteen. (Ahonen, Lyytinen, Lyytinen, Nurmi, Pulkkinen & Ruoppila 2009, 147–148.)

5.1 Sosiaalisen pääoman määritelmä

Sosiaalisen pääoman käsite on hyvin moniulotteinen, eikä sitä voida yksiselitteisesti määritellä. Mäkelän ja Tuomelan (2012, 155) mukaan sillä yleensä tarkoitetaan ihmisten välisiä suhteita ja verkostoja, joille tyypillisiä ominaisuuksia ovat luottamus, osallistuminen, vastavuoroisuus sekä yhteiset arvot ja normit. Näiden ominaisuuksien katsotaan edistävän vuorovaikutusta ihmisten välillä ja mahdollistavan yhteisöjen ja yksilöiden tavoitteiden toteutumisen tehokkaammin. Hyyppä (2005, 8) puolestaan määrittelee sosiaalisen pääoman tarkoittavan sellaisia sosiaalisia suhteita ja normeja, jotka ovat juurtuneet yhteiskunnan sosiaalisiin rakenteisiin ja jotka antavat ihmisille mahdollisuuden suunnata omaa toimintaansa niin, että haluttujen tavoitteiden saavuttaminen olisi helpompaa. James Colemanin (1988, 88) määritelmän mukaan sosiaalinen pääoma on muidenkin pääomamuotojen tavoin tuottavaa ja se mahdollistaa sellaisten tavoitteiden saavuttamisen, joka ei ole mahdollista ilman sitä.

Käsitteenä sosiaalinen pääoma on esiintynyt satunnaisesti taloustieteellisissä ja yhteiskuntatieteellisissä keskusteluissa jo 1800-luvulta lähtien. Laajemmin siitä kiinnostuttiin vasta 1990-luvulla, kun yhdysvaltalainen Robert Putnam julkaisi yh-

dessä työryhmänsä kanssa tutkimusraportin, joka käsitteli Italian aluehallintouudistusta. Tämän jälkeen Putnam jatkoi tutkimusta sosiaalisen pääoman parissa toisessa tutkimusprojektissaan, joka käsitteli Yhdysvaltain yhteiskuntaelämän muutosta. Tutkimustuloksissaan Putnam totesi, että sosiaalisella pääomalla on suuria hyvinvointipoliittisia vaikutuksia. Italia-tutkimuksessaan, jossa Putnam pyrki selittämään Italian hallinnonuudistuksen onnistumisen alueellisia eroja, oli uudistuksen onnistumisella tai epäonnistumisella vahva yhteys alueiden erilaisiin sosiaalisiin ympäristöihin. Lisäksi asukkaiden kiinnostus omaa yhteisöä koskeviin asioihin selitti pitkälti toimintakyvyn alueellisissa instituutioissa. (Ruuskanen 2002, 6–7.)

Kun käsite nousi laajempaan tietoisuuteen Putnamin tutkimusten myötä, se on saanut osakseen myös hyvin paljon kritiikkiä. Ruuskasen (2002, 8–9) mukaan on kritisoitu muun muassa sitä, että käsitteenä sosiaalinen pääoma ei kuvaa mitään konkreettista, mutta silti se selittää kaikkea. Lisäksi on kritisoitu sitä, että käsite taloudellistaa ihmisten välisiä suhteita ja talous yhdistetään sellaisiin sosiaalisen elämän osa-alueille, jonne se ei kuulu. Myöskin sosiaalisen pääoman käsitteeseen liittyvän logiikan on sanottu jääneen monilta osin epäselväksi. Hyypän (2005, 8) mukaan terveyden ja hyvinvoinnin yhteyksistä sosiaaliseen pääomaan ollaan kuitenkin tieteilijöiden keskuudessa yksimielisiä, vaikka muista sosiaalisen pääoman hyvistä ominaisuuksista ollaankin monesti eri mieltä.

Ruuskasen (2002, 25) mukaan käsitteen moniulotteisuus on tarjonnut runsaasti aineksia hyvinvointipoliittiselle keskustelulle. Sosiaalisen pääoman seurauksia, niin positiivisia kuin negatiivisiakin, on mahdollista pohtia eri näkökulmista: yksilön, ryhmän ja yhteiskunnan tasolla. Tarkasteltiinpa asiaa sitten miltä tasolta tahansa, on Ruuskasen mukaan kuitenkin selvää, että sosiaalisella pääomalla on merkittäviä hyvinvoinnin kehittymiseen ja jakautumiseen liittyviä vaikutuksia.

5.2 Verkostojen ja sosiaalisten suhteiden merkitys nuoren hyvinvoinnissa

Erkon ja Hannukalan (2013, 95) mukaan sosiaaliset suhteet ovat merkittävässä roolissa nuoren mielenterveyden ja hyvinvoinnin kannalta. Jokainen ihminen, niin nuori kuin vanhakin, tarvitsee ympärilleen ystäviä ja muita tukiverkkoja, mutta nuo-

ren ihmisen kohdalla tämä tarve kuitenkin korostuu. Ihmissuhteet nuoruusiässä ovat tärkeitä monestakin syystä, mutta erityisen tärkeää se on vuorovaikutustaitojen oppimisen ja onnistumisen kokemusten saamisen kannalta. Tällaiset kokemukset lisäävät nuoren pääomaa ja rohkeutta luoda uusia verkostoja ja sosiaalisia suhteita. Myös epäonnistumisen varalta on tärkeää, että ympärillä on ihmisiä auttamassa ja tukemassa.

Nuori kuuluu erilaisiin sosiaalisiin verkostoihin hyvin erilaisissa ympäristöissä: kavereita on koulussa, harrastuksissa ja muualla vapaa-ajalla. Nuorten sosiaaliset verkostot kuitenkin elävät ja muuttuvat jatkuvasti, sillä niiden kesto ja pysyvyys vaihtelevat ja nuori saattaa myös siirtyä ryhmistä toisiin tai kuulua moneen ryhmään yhtä aikaa. Selvää on myös se, että jokainen nuori haluaa tuntea kuuluvansa johonkin ryhmään. Erkon ja Hannukkalan (2013, 96–98) mukaan ikätoverit ovat tärkeä tuki itsenäistymisessä ja vanhemmista irtautumisessa. Nuorelle on tärkeää, että saa verrata itseään ja ajatuksiaan toisten kanssa. Vertailun kautta nuori rakentaa myös omaa minäkuvaansa. Omista vanhemmista irtaantuminen ja aikuis-tuminen ovat usein haastava vaihe nuoruudessa, jonka vuoksi ystävyys-suhteiden merkitys kasvaa. Jos nuori ei kyseisessä elämänvaiheessa tunne kuuluvansa mihinkään ryhmään, eikä pääse jakamaan ajatuksiaan muiden kanssa, voi tämä lisätä ahdistusta. Ahdistuneisuus puolestaan heijastuu negatiivisesti moniin eri asioihin ja voi vaikuttaa myös pitkälle tulevaisuuteen.

Erkko ja Hannukkala (2013, 96) toteavat, että ryhmiin kuuluminen on palkitsevaa. Silloin nuori tuntee läheisyyttä ja kumppanuutta, jota ei välttämättä enää tunne omiin vanhempiinsa niin voimakkaasti kuin ennen. Ryhmä tarjoaa läheisyyden lisäksi paljon muutakin, kuten ajanvietettä ja hauskanpitoa. Lisäksi ryhmässä nuoren on mahdollista harjoitella vuorovaikutustaitojaan, kuten oman paikan ottamista, ristiriitojen ratkaisua ja kompromissien tekemistä. Yleensä ryhmän vaikutukset nuoreen ovat suurimmaksi osaksi positiivisia, mutta ryhmässä ja ryhmän painostuksesta nuori saattaa osallistua myös epäsuotuisaan toimintaan, kuten esimerkiksi alkoholin käyttöön (Ahonen ym. 2009, 149).

Erkko ja Hannukkala (2013, 125–127) toteavat, että ikätovereiden lisäksi nuoren sosiaalisiin verkostoihin olisi hyvä kuulua myös aikuisia. Verkostoihin kuuluvat aikuiset voivat olla niin kodin, koulun kuin harrastustenkin piiristä. Suhde aikuisiin on

tärkeää nuoren jokapäiväisessä elämässä, sillä nuori tarvitsee jonkun, jolle jakaa ilot ja murheet niin kotona kuin koulussakin. Kuuntelemisen lisäksi aikuinen voi kannustaa, neuvoa ja opastaa. Aikuisen rooli on myös tärkeä nuoren vahvuuksien huomaamisessa ja niiden tukemisessa. Kun nuori saa kannustusta sekä kotona että koulussa, se tukee ja vahvistaa nuoren itsetuntoa ja samalla hän saa välineitä itsenäistymiseen ja oman itsenäisen elämän rakentamiseen.

5.3 Ryhmään kuulumisen merkitys nuorelle

Usein nuoren näkökulmasta arki saa merkityksensä johonkin ryhmään kuulumisesta. Kun nuori tuntee kuuluvansa johonkin ryhmään, hän voi tuntea tulevansa hyväksytyksi, jonka lisäksi on hänellä mahdollisuus päästä myös osallistumaan ja vaikuttamaan. Ryhmään kuulumisella onkin suuri vaikutus nuoren hyvinvoinnille, sosiaalisen identiteetin kehittymiselle ja oppimiselle. Oppimiseen vaikuttaa erityisesti nuoren kokemus omasta koululuokastaan. Jos nuori ei koe omaa luokkaansa hyvänä ja turvallisena oppimisympäristönä, saattaa keskittyminen oppimiseen jäädä vähäiseksi. Erityisesti koulun henkilökunta on tärkeässä roolissa nuorten ryhmäytymisessä ja myönteisen vuorovaikutuksen tukemisessa. (Markkanen 2012, 4.)

Ryhmähengen luominen koulussa on erittäin tärkeää, sillä ilman sitä luokka ei todennäköisesti tule saavuttamaan keskinäistä luottamusta. Koulumaailmassa korostetaan jokaisen opiskelijan yksilöllistä menestymistä, mutta sen lisäksi tulisi muistaa myös se, miten yhteisöllisyydellä voidaan vaikuttaa opiskelijan motivaatioon ja koulumenestykseen. Käytännössä tämä tarkoittaa innostunutta luokkahenkeä, joka voidaan saavuttaa onnistuneella ryhmäytymisellä. Ryhmäytymisellä tarkoitetaan siis prosessia, joka edesauttaa ryhmän keskinäistä luottamusta, vuorovaikutusta ja viihtymistä. Sen tavoitteena on, että luokka saavuttaa sellaisen ilmapiirin, että se osaltaan tukee opiskelua ja opiskelijat voivat turvautua toisiinsa vaikeissakin asioissa. (Ryhmäytymisopas, 4.)

Monissa sosiaalisissa ryhmissä, kuten koululuokissa, on nähtävissä monia yhteisiä piirteitä. Oli ryhmä mikä tahansa, voidaan esimerkiksi roolien muodostuminen, jäsenten toiminta ja ryhmäprosessien eteneminen nähdä tapahtuvan yleensä hyvin

samanlaisten vaiheiden kautta. Salovaara ja Honkonen (2011, 43, 46) jakavat ryhmätoiminnan vaiheet viiteen, joita ovat aloitusvaihe, kuohuntavaihe, vakiintumisen vaihe, kypsän toiminnan vaihe ja ryhmän lopetusvaihe. Jokainen vaihe on tärkeä ja merkityksellinen, jotta ryhmän jäsenet voivat kokea ryhmänsä ja sen ilmapiirin turvalliseksi.

Ensimmäisessä vaiheessa ryhmä on vielä muotoutumaton. Opiskelijat eivät vielä tunne toisiaan, mutta tässä kehitysvaiheessa he luovat jo yhteisiä toimintatapoja ja määrittelevät toimintaansa. Salovaaran ja Honkosen (2011, 46) mukaan aloitusvaiheessa aikuisen rooli on erityisessä asemassa, sillä hänen tulisi auttaa opiskelijoita tutustumaan toisiinsa. Alkuvaihe koetaan usein sekä opettajan että opiskelijoiden näkökulmasta vaikeimmaksi vaiheeksi, sillä silloin ryhmän jäsenet ovat vielä epävarmoja itsestään, muista ryhmän jäsenistä ja omasta roolistaan ryhmässä.

Alkuvaiheen aikana luottamus kuitenkin pikkuhiljaa rakentuu, sillä toisessa eli kuohuntavaiheessa ryhmä tiedostaa yhteisen päämääränsä ja luottavat toisiinsa. Kun luottamus lisääntyy, lisääntyvät myös opiskelijoiden välinen rohkeus ja avoimuus. Luottamuksen myötä uskalletaan myös olla kriittisiä ja tuoda enemmän omia mielipiteitä ja ajatuksia ilmi. Kuohuntavaiheelle tyypillistä on toisten auttaminen, yksimielisyys ja yleinen tyytyväisyys omaa ryhmää kohtaan. Salovaara ja Honkonen (2011, 47) toteavat, että tässä vaiheessa mahdollisten ristiriitojen olemassaolo kielletään ja ryhmä saattaakin tietoisesti välttää konflikteja.

Vakiintumisen vaiheessa ryhmä on löytänyt yhteisen tapansa työskennellä ja keskittyvät erityisesti ryhmän sisäisiin rooleihin ja tavoitteisiin. Kun luottamus on lisääntynyt, tuntee ryhmä yhteenkuuluvuuden tunnetta ja ryhmän ilmapiiri on rennompi ja vapautuneempi kuin aiemmissa vaiheissa. Kun vakiintumisen vaiheessa ryhmä vielä etsii omia roolejaan, on ne kypsän toiminnan vaiheessa jo löydetty. Tässä vaiheessa, kun luottamus on saavutettu ja ryhmän jäsenet tuntevat toisensa, voivat he alkaa täysin keskittyä opiskeluun. Luokka on tässä vaiheessa kokonaisuus, joka ratkaisee syntyneet ristiriidat ja ongelmat puhumalla. Päätökset tehdään yhdessä huomioiden jokaisen ryhmän jäsenet yksilölliset tarpeet ja ryhmän jäsenet kunnioittavat toisiaan. (Salovaara & Honkonen 2011, 48.)

Ryhmätoiminnan viimeinen vaihe on ryhmän lopetusvaihe, jossa Salovaaran ja Honkosen (2011, 49) mukaan opiskelijat ymmärtävät, että ryhmän yhteinen taival on päättymässä. Usein ryhmän jäsenet tuntevat haikeutta ja surua, mutta saattavat olla myös helpottuneita. Tässä vaiheessa ryhmän jäsenet suunnittelevat yhdessä tapaamisia ja muita yhteisiä aktiviteetteja, jotta ryhmän päättyminen ei tuntuisi niin lopulliselta. Lopetusvaiheessa olisi hyvä käsitellä tunteita ja ryhmän välisiä yhteisiä asioita yhdessä, jotta ryhmän jäsenten välille ei jäisi ristiriitoja tai muita ikäviä asioita.

Vaikka ryhmätoiminnan vaiheet on jaoteltu ja määritelty tarkasti, muistuttaa Salovaara ja Honkonen (2011, 50) siitä, että kaikki ryhmät ovat erilaisia ja saattavat kehittyä hyvinkin yksilöllisesti, jolloin jokin mainituista vaiheista saattaa jäädä jopa kokonaan välistä. On hyvin paljon ryhmän jäsenistä kiinni, kuinka tehokkaasti he sitoutuvat ryhmäänsä ja haluavat toimia ryhmänsä toimimisen eteen.

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tutkimuksen toteutukseen idea syntyi jo lokakuussa 2014 ensimmäisten opinnäytetyön orientointituntien jälkeen. Komiasti Opintiellä -hanke oli jättänyt toiveen opinnäytetyöstä, joka käsittelisi koulupudokkaita. Otimme yhteyttä hankkeen vetäjiin ja sovimme tapaamisen. Hanke toivoi silloin, että he saisivat tutkimuksen, joka käsittelisi koulupudokkuutta toisella asteella ja nimenomaan tässä kyseisessä Sedun yksikössä, jossa he itse toimivat. Yhdessä hankkeen työntekijöiden kanssa olimme kiinnostuneita nimenomaan nuorten näkökulmasta ja heidän kokemuksistaan ajatellen koulupudokkuutta. Haastattelemamme nuoret ovat lähihoitajaopiskelijoita. Lähihoitajaopiskelijat valikoituivat kohderyhmäksemme siksi, että Komiasti opintiellä –hanke oli aloittanut toimintansa heidän kanssaan.

Tutkimuksemme pääkysymys oli miten hankkeen toiminta Sedun yksikössä on ennaltaehkäissyt koulupudokkuutta, eli miten hanke on toiminnallaan vaikuttanut nuorten tekemättä jääneiden tehtävien suorittamiseen. Saadaksemme mahdollisimman kattavan tutkimustuloksen hankkeen vaikuttavuudesta, haastattelimme sekä hankkeeseen osallistuneita nuoria että henkilökuntaa. Tutkimuksessa oli myös tarkoituksena kartoittaa niitä tekijöitä nuorten elämässä, jotka heidän mielestään tukee opiskelua ja auttaa jaksamaan, ja mitkä asiat taas toisaalta ajaa heitä poissaoloihin ja kerryttää suorittamattomia tehtäviä, joka taas kasvattaa riskiä pudota koulutuksen ulkopuolelle.

Tutkimusluvan saimme alkuvuodesta 2015. Päätimme toteuttaa tutkimuksen käyttäen laadullisia tutkimusmenetelmiä, jotta saisimme tarpeeksi laajan näkökulman opiskelijoilta. Pyrimme siis selvittämään hankkeen vaikutukset riskioppilaiden poissaolojen vähenemiseen sekä tekemättä jääneiden tehtävien ja kurssien suorittamiseen. Haastattelumme toteutimme teemahaastatteluna. Opiskelijoiden haastatteluissa käsittelyssä olivat seuraavat teemat: nivelvaihe peruskoulusta toiselle asteelle, opiskelumotivaatioon vaikuttavat tekijät, koulun palvelujärjestelmän käyttö sekä nuorten kokemukset hankkeen toiminnasta. Henkilökunnan haastattelussa teemoina olivat hankkeen toiminnan hyödyt nuorille ja oppilaitokselle, nuorten saaminen mukaan hankkeen toimintaan, kehittämisideat hankkeen toimintaan,

henkilökunnan saama palaute hankkeen toiminnasta sekä henkilökunnan näkemykset riskioppilaaksi ajautumisesta.

6.1 Tutkimuksen aiheen muotoutuminen

Alun perin tutkimuksen tavoitteena oli tutkia koulupudokkuutta siitä näkökulmasta, miten Sedu pyrkii ehkäisemään koulupudokkuutta ja miten Sedu tarttuu riskioppilaiden tukemiseen ja ohjaukseen. Päätimme kuitenkin suunnata tutkimusta kartoittamaan enemmän Komiasti Opintiellä -hankkeen toimintaa ja sen vaikuttavuutta Sedulla. Kun pohdimme, mihin suuntaan lähdemme tutkimustamme kohdistamaan erityisesti koulupudokkuus-temaan viitaten, hankkeen työntekijät esittivät toiveen, että selvittäisimme tutkimuksessa miten nuoret ovat kokeneet hyötyvänsä hankkeen toiminnasta koulussa. Yhdessä päätimme, että olisi järkevää kuulla myös koulun henkilökunnan ajatuksia ja kokemuksia hankkeen toiminnan vaikuttavuudesta Sedulla. Päätimme laajentaa tutkimuksemme aihetta niin, että saisimme sekä opiskelijoiden että koulun henkilökunnan kokemuksia hankkeen toiminnasta ja siitä, miten hanke osaltaan tukee opiskelijoita suorittamattomissa tehtävissä ja poissaoloissa ennaltaehkäisten näin osaltaan nuorten koulupudokkuutta. Suunnitelimme, että haastattelisimme noin kymmentä Sedun lähihoitajaopiskelijaa sekä noin viittä henkilökunnan jäsentä, kuten esimerkiksi opettajia sekä kuraattoria ja opinto-ohjaajaa. Näin saisimme luotettavan ja kattavan tutkimuksen.

6.2 Tutkimusmenetelmän valinta

Aluksi pohdimme käytettävää tutkimusmenetelmää ja olimme kahden vaiheilla valitsemmeko kvalitatiivisen vai kvantitatiivisen tutkimusmenetelmän. Muut tutkimusmenetelmät eivät olleet meille vaihtoehtona, koska emme nähneet niiden sopivuutta tutkimusaiheeseemme. Päädyimme käyttämään kvalitatiiviseen eli laadulliseen tutkimusmenetelmään kuuluvia menetelmiä ja päätimme toteuttaa sen teemahaastattelun avulla, koska koimme että saamme parhaiten tutkimuskysymykseemme vastauksia aidossa vuorovaikutuksessa nuorten kanssa. Tuomen ja Sarajärven (2003, 75) mukaan haastattelun etu on sen joustavuus: haastattelijalla on

mahdollisuus tarkentaa kysymyksiään, esittää lisäkysymyksiä, selventää sanamuotoja sekä käydä keskustelua haastateltavan kanssa. Haastattelussa kysymykset voidaan esittää siinä järjestyksessä kuin tutkija koee tarpeelliseksi. Hirsjärvi ja Hurme (2001, 132–133) kuitenkin tuovat esille, että länsimaiseen kulttuuriin kuuluu nuoren etäänntyminen aikuisista siinä mielessä, etteivät he halua heidän asioitaan udeltavan. Haastattelun onnistumiseksi tarvitaan nuori motivoitumaan haastateltavaksi painottaen, että heidän mielipiteillään on merkitystä muutoksen aikaan saamiseksi. Komiasti opintielle –hanke tarjosi haastatteluun osallistuneille nuorille elokuvalipun, jotta haastatteluun osallistuminen sisältäisi jonkinlaisen porkkanan. Kvantitatiiviseen eli määrälliseen tutkimukseen emme päätyneet, koska koimme, että nuoret vastaisivat kyselyyn vain nopeasti ajattelematta asioita sen kummemmin ja olimme huolissamme tutkimuksen validiteetista, jos olisimme toteuttaneet sen määrällisenä. Myöskään laadullista kyselyä emme halunneet käyttää, koska suurena epäilyksenä oli se, että vastaukset olisivat olleet liian suppeita kohderyhmän huomioon ottaen.

6.3 Teemahaastattelu aineistonkeruumenetelmänä

Teemahaastattelu on lomakehaastattelun ja avoimen haastattelun välimuoto. Teemahaastattelulle tyypillistä on, että aihepiirit eli teema-alueet ovat tiedossa, mutta kysymyksille ei ole asetettu tarkkaa muotoa eikä järjestystä. Kasvatus- ja yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa käytetään paljon teemahaastatteluja, koska se vastaa hyvin kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen lähtökohtia. Teemahaastattelu ei kuitenkaan ole ainoastaan laadullisen tutkimuksen menetelmä, vaan sitä voidaan hyödyntää myös kvantitatiivisessa eli määrällisessä tutkimuksessa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 208–209.)

Tuomen ja Sarajärven (2002, 77–78) mukaan teemahaastattelu on avoimuudessaan lähellä syvähaastattelua. Menetelmällisesti teemahaastatteluissa korostetaan tulkintoja asioista, asioille annettuja merkityksiä, sekä sitä, miten merkitykset syntyvät vuorovaikutuksessa (Hirsjärvi & Hurme, 48). Se, että täytyykö kaikille haastateltaville esittää kaikki suunnitellut kysymykset tietyssä ja samassa järjestyksessä on mielipidekysymys. Vaatimus yhdenmukaisuudelle vaihtelee teemahaastatteluin

toteutetuissa tutkimuksissa paljon. On kuitenkin huomioitavaa, ettei teemahaastattelussakaan voida kysyä ihan mitä tahansa, vaan kysymysten täytyy pyrkiä saamaan vastauksia, jotka ovat merkityksellisiä tutkimuksen tarkoituksen kannalta. Etukäteen valitut teemat perustuvat siihen, mitä tutkittavasta ilmiöstä jo tiedetään. (Tuomi & Sarajärvi, 2002, 77–78.)

6.4 Laadullisen aineiston kerääminen, raportointi ja analysointi

Ensimmäiset tutkimukset toteutimme siis jo helmikuussa 2015. Haastatteluissa käytimme puhelimen ääninauhuria. Kolmen ensimmäisen haastattelun jälkeen tutkimuksen aihe vielä muovautui, mutta jo kolmesta ensimmäisestä haastattelusta saimme hyvää aineistoa ajatellen koko tutkimuksemme aihetta. Haastateltavat opiskelijat valikoituvat siten, että heistä jokainen osallistui hankkeen järjestämään Elämispajaan ja Jeesi-toimintaan. Hankkeen toimintaan oli jo etukäteen ohjautunut sellaisia opiskelijoita, joilla oli paljon poissaoloja ja rästejä, ja he olivat näin ollen jäljessä opiskeluistaan. Hankkeen työntekijät valikoivat meille haastateltavat sen mukaan, kuka oli halukas osallistumaan tutkimukseen. Alaikäisiltä haastateltavilta keräsimme huoltajien luvat, jotka hankkeen työntekijät säilyttivät itsellään, sillä meidän ei ole oleellista tietää haastateltavien koko nimiä, vaikka monet haastatteluissa esittelivätkin itsensä.

Kaikki opiskelijoiden haastattelut toteutuivat helmikuun ja toukokuun välillä 2015. Kevään aikana haastattelimme yhteensä 12 nuorta. Yhtä haastattelua emme käyttäneet lainkaan analysoidessamme tutkimusta, sillä siinä ei ollut oleellista sisältöä tutkimuksen kannalta johtuen kielivaikeuksista, jolloin emme voineet olla varmoja onko kysymykset ymmärretty oikein. Kaikki nuorten haastattelut kestivät 15 minuutista 35 minuuttiin. Haastattelimme nuoret joko yksin tai niin, että haastattelijoita oli kaksi, jolloin toisella meistä oli aina vastuu haastattelun vetämisestä ja toinen oli enemmänkin kuuntelijan ja tarkkailijan roolissa.

Jokaisen haastattelun alussa kerroimme nuorelle, keitä olemme ja mitä tutkimme. Kerroimme nuorille anonymiteettisuojasta, eli siitä, että he eivät ole tunnistettavissa haastatteluista. Kerroimme myös aineistoin säilytyksestä ja asianmukaisesta hävittämisestä tutkimuksen valmistumisen jälkeen.

Nuorten lisäksi haastattelimme henkilökuntaa. Haastateltavia meillä oli yhteensä neljä, joista kaksi toteutettiin yksilöhaastatteluina ja yksi parihaastatteluina, koska henkilökunnan aikataulu oli tiukka kesän kynnyksellä. Henkilökunnan haastattelut olivat myös teemahaastatteluja ja niihin olimme teemat rakentaneet tutkimustavoitteemme mukaan. Halusimme siis selvittää henkilökunnan tietämyksen ja näkemyksen hankkeen toiminnasta ja lisäksi heidän näkemyksensä siitä, mikä ajaa nuoren riskioppilaaksi. Henkilökunnan haastattelut kestivät 30 minuutista 60 minuuttiin. Kerroimme henkilökunnalle myös haastatteluiden alussa, keitä olemme ja mitä tutkimme. Lisäksi avasimme myös henkilökunnalle anonymiteettisuojaan, eli yksittäisen henkilön kertomia asioita ei voi tutkimuksesta tai sen tuloksista tunnistaa. Kerroimme myös miten aineistoa säilytämme ja että hävitämme sen asianmukaisesti kun tutkimus on valmis.

Kun olimme saaneet kaikki haastattelut tehdyksi, litteroimme ne analysointia varten. Litteroitua aineistoa tuli yhteensä 74 sivua. Päädyimme litteroimaan haastattelut siten, että emme muokanneet niitä kirjakiellelle vaan litteroimme puheen juuri sellaisena kuin se haastateltavien suusta tuli. Litteroiminen vaati äärimmäistä tarkkuutta esimerkiksi sen vuoksi, että osa haastateltavista alkoi jo puhua silloin, kun kysymyksen esittäminen oli vielä kesken. Tämän vuoksi litteroinnissa oli vaikeuksia erottaa kaikkia sanoja. Kun olimme litteroineet kaikki haastattelut, aloimme purkaa niiden sisältöjä. Kävimme ensin läpi nuorten haastattelut siten, että katsoimme ensin mitä teemoja haastatteluista nousi esiin ja sen jälkeen luokittelimme haastattelut värikynillä niin, että näimme missä puhutaan mistäkin teemasta. Nuorten haastattelut jaettiin värikynien avulla kuuteen eri teemaan: haastateltavien perustiedot, opiskelumotivaatioon vaikuttavat tekijät ja nuorten jaksaminen, koulun palvelujärjestelmän käyttö ja palveluihin hakeutuminen, työssäoppimisjaksot, tulevaisuus koulutuksen suhteen sekä hankkeen toimintaan osallistuminen. Teimme tämän saman myös henkilökunnan haastatteluille, jolloin teemat jaettiin seuraavasti: hankkeen tuottamat hyödyt Sedulle ja nuorille, hankkeen toiminnan vaikutus omaan työhön, yhteistyö hankkeen kanssa, kehittämisideat hankkeen suhteen, koulupudokkuuteen ajavat riskitekijät sekä yhteistyö opiskelijoiden vanhempien kanssa. Kun olimme suorittaneet tämän työvaiheen, muodostimme mindmapit esiin nousseista teemoista ja asioista, joita haastateltavat olivat tuoneet teemoihin liittyen esiin. Näiden mindmapien pohjalta aloimme kirjoittaa tutkimustuloksia auki

samalla etsien haastatteluista suoria lainauksia käytettäväksi, joita päädyimmekin käyttämään melko paljon etenkin nuorten haastatteluissa, koska koimme, että ne avaavat aihetta vielä tarkemmin.

Laadullisen aineiston raportoinnissa ja analysoinnissa hyödynsimme Tuomen ja Sarajärven (2002) sekä Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (2009) ohjeistuksia laadullisen aineiston raportoinnista ja analysoinnista. Esimerkiksi Tuomen ja Sarajärven (2002, 94) runko laadullisen aineiston analyysin etenemisestä oli suureksi avuksi. Siinä kuvataan kuinka alussa pitää päättää mitkä asiat aineistossa kiinnostavat, jonka jälkeen aineisto käydään läpi ja erotetaan sekä merkitään ne asiat, jotka sisältyvät kiinnostukseen. Tämän jälkeen kerätään merkityt asiat yhteen ja erilleen muusta aineistosta, jonka jälkeen aineisto luokitellaan, teemoitellaan tai tyypitellään. Kun nämä kaikki vaiheet on tehty, kirjoitetaan lopuksi yhteenveto.

6.5 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (2009, 23–25) mukaan tutkimukseen ja sen tekoon liittyy useita eettisiä kysymyksiä, jotka tutkijan on huomioitava tutkimusta tehdessään. Tutkimuksen voidaan katsoa olevan eettisesti luotettava, mikäli sen teossa noudatetaan hyvää tieteellistä käytäntöä. Opetusministeriön asettama tutkimuseettinen neuvottelukunta on antanut ohjeet hyvään tieteelliseen käytäntöön, johon kuuluu esimerkiksi rehellinen toimintatapa kaikissa tutkimuksen vaiheissa, muiden tutkijoiden kunnioittaminen sekä ihmisarvon ja itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen. Eettisten periaatteiden mukaan toimiminen on kuitenkin jokaisen tutkijan omalla vastuulla.

Meille tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus ovat olleet tärkeitä ja itsestään selviä asioita jo tutkimuksen alusta alkaen. Tutkimukseen osallistuneille kerrottiin tutkimuksemme syistä ja taustoista sekä kerroimme kuinka tutkimus tulee etenemään. Kunnioitimme nuorten itsemääräämisoikeutta ja he saivat itse päättää olisivatko halukkaita osallistumaan tutkimukseemme vai ei. Vaikka osallistuneille nuorille luvattiin elokuvalippu palkkioksi haastatteluun osallistumisesta, emme usko kenenkään osallistuneen vasten tahtoaan vain palkkion toivossa. Tätä olettamusta

vahvistaa myös se, että jotkut nuorista peruivat jo sovitut haastattelut ja osa nuorista ei osallistua ollenkaan.

Tutkimukseen osallistuneille nuorille ja henkilökunnalle kerroimme vielä ennen haastattelun alkua, että äänitämme haastattelut, mutta poistamme äänitteet aineiston litteroinnin jälkeen. Tämän lisäksi vakuutimme, että heidän henkilöllisyytensä ei tule paljastumaan ulkopuolisille missään tutkimuksen vaiheessa. Tutkittavien anonymiteetin suojaaminen korostuu tutkimuksessamme vielä siten, että emme mainitse missä Sedun yksikössä tutkimus on toteutettu. Haastatteluista litteroitaessa poistimme tai muokkasimme nimet sekä paikkakunnat, joita nuoret toivat haastatteluissa esille. Emme myöskään paljasta tutkimustuloksissa henkilökunnan ammattinimikkeitä, joista heidät voisi tunnistaa. Tutkimuksen edetessä kaikki kerätty materiaali on hävitetty asianmukaisella tavalla.

6.6 Nuoret tutkimuksen kohteena

Kun mietimme missä ja miten toteuttaisimme haastattelut, oli luonnollista, että toimisimme nuorten ehdoilla. Päätimme, että haastattelut olisi luontevinta toteuttaa koululla, nuorille tutussa paikassa. Hirsjärven ja Hurmeen (2001, 132) mukaan nuoret saattavat olla erityisen herkkiä ja epäluuloisia sille, jos haastattelun ja sen aiheet koskevat koulua tai muuta aikuisjohtoista instituutiota, ja ennen kaikkea sille, jos haastattelu toteutetaan vielä koulussa paikan päällä. Suurena epäilyksenämme oli kuitenkin se, että kohderyhmän huomioiden vapaa-ajalla haastatteluun tuleminen olisi kynnyksikysymys haastatteluun osallistumiselle.

Toteutimme suurimman osan haastatteluista sinä aikana, kun nuorella oli Taidepajaa tai Kevätjeesiä. Tarkoituksena oli siis, ettei nuorten tarvitsisi viettää koululla ns. ylimääräistä aikaa, joka taas söisi heidän vapaa-aikaansa koulupäivän ulkopuolelta ja ettei heille tulisi poissaoloja muilta oppitunneilta. Hankkeen vetäjät olivat vastuussa haastateltavien valikoimisesta. He lupasivat haastatteluun osallistuville nuorille palkkioksi lipun elokuviin. Innokkaita ei silti aluksi ollut kovinkaan paljon, vaan hankkeen vetäjät joutuivat tekemään kovan työn saadakseen riittävästi nuo-

ria haastateltavaksi. Moni nuori lupasi osallistua, mutta eivät lopulta tuoneet lupalappua vanhemmiltaan kouluun.

Vaikka kaikki haastattelut toteutettiin nuorten koulupäivien aikana, aiheuttivat aika-
taulut silti nuorille ongelmia. Nuoret eivät aina tulleetkaan sovitusti haastatteluihin
koululle, vaan ilmoittivat hieman aiemmin, että joutuvat perumaan erinäisistä syis-
tä. Kaikki haastatteluun lupautuneet opiskelijat saimme kuitenkin haastateltua, so-
vimme vain uusia haastatteluajoja nuorten ehdoilla. Kukaan nuorista ei kuiten-
kaan jättänyt ilmoittamatta perumisestaan, joka oli haastattelijoiden työn kannalta
mielekästä.

Nuorten haastatteluissa pyrimme luomaan rennon tunnelman ja johdattaa haastat-
telua tasavertaiseen, vapaamuotoiseen keskusteluun. Pyrimme puhumaan nuorille
nuorten kieltä, ja selitimme aina nuorelle esimerkiksi heille oudot termit ja pyrimme
varmistamaan, että nuoret ymmärsivät aina mitä tarkoitamme. Nuorten haastatte-
luiden alussa pyrimme käymään vapaata keskustelua, jotta nuori tuntisi olonsa
mukavaksi ja haastattelun tärkeäksi.

Koulun henkilökuntaa halusimme haastatella erityisesti siksi, että he ovat päivittäin
tekemisissä nuorten kanssa ja havainnoivat nuorten opintojen etenemistä oppi-
lashuollollisesta näkökulmasta. Tutkimuksen aiheen kannalta arvelimme, että hen-
kilökunnan haastatteluista saattaa nousta esille paljon sellaisia asioita nuorten
opiskeluun liittyen, joita nuoret eivät ehkä itse toisi haastatteluissa esille. Opettajil-
la saattaa olla laajempia näkemyksiä koskien nuorten syitä koulupudokkuuden tai
sen riskin taustalla. Sedun henkilökunta kuitenkin tuntee hyvin nuoret ja heillä on
arvokasta kokemustietoa liittyen koulupudokkaaksi ajautumiseen. Lisäksi henkilö-
kunnalta saisimme tärkeitä kehitysehdotuksia hankkeen toiminnan ja sen jatkumi-
sen kannalta. Toisaalta haasteena opettajien haastattelussa on se, että me emme
haastattelijoina pääse aidosti kiinni koulun todellisuuteen, vaan olemme opettajien
kertoman tiedon varassa. Tällainen ongelma toki on varsin yleinen haastatteluita
tehdessä.

7 TUTKIMUSTULOKSET

Tutkimuksemme edellytti sekä nuorten että henkilökunnan haastattelua monipuolisen näkökulman saamiseksi. Päädyimme tuomaan tutkimustulokset esiin siten, että käymme läpi nuorten haastattelujen tulokset erillään henkilökunnan haastattelujen tulosten kanssa siten, että Johtopäätökset-luvussa vertailemme tuloksia keskenään, mutta kommentoimme myös tutkimustulosten tekstissä jonkin verran toisesta näkökulmasta.

7.1 Nuorten haastattelujen tulokset

Käymme seuraavassa läpi nuorten haastattelujen tulokset teemoittain. Valitsimme teemat aiheeseen pohjautuen ja sen perusteella mitä nuoret haastatteluissa tuottivat. Haastattelupohjaan verrattuna esille nousevat teemat poikkeavat osittain aika paljonkin, mutta näemme sen positiivisena asiana, että olemme osanneet poimia nuorten tuottamasta puheesta heille tärkeät teemat.

7.1.1 Haastateltavien taustatiedot

Haastattelimme 11 nuorta, jotka opiskelevat lähihoitajaksi Sedun toimipisteessä. Haastateltavat olivat iältään 16–19-vuotiaita. Haastateltavista tyttöjä oli kahdeksan ja poikia kolme. Aloitimme haastattelun kartoittamalla nuorten taustatietoja ja syitä miksi he ovat hakeutuneet opiskelemaan juuri tätä alaa. Nuoret toivat esille, että käytännönläheisyys, ihmissläheisyys ja alan hyvät työllistymismahdollisuudet kiinnostivat. Lisäksi nuorista neljällä oli perheessä tai lähisuvussa sosiaali- ja terveysalalla työssä olevia henkilöitä. Nuorista kaikki kokivat saaneensa perheeltään tukea alavalintansa suhteen.

Oli se silleen kutsumus, mut mä meinasin hakee tonne kauppiksenkin et se oli vähä siinä et kumpaan mä haen, mut sit se voitti ku täältä pääsee paremmin töihin kuin sieltä. H11

Joo sain tosi hyvin et äiti oli samaa mieltä ku oon enemmän käytännönläheinen, niin ei esimerkiks lukio olisi ollut mun juttu. H6

Kysyimme nuorilta myös heidän kokemuksistaan siirtymävaiheesta peruskoulusta toiselle asteelle ja erityisesti heidän saamastaan tuesta yläkoulussa ammatinvalinnan suhteen. Nuorista neljä koki, ettei saanut riittävää tukea jatko-opintojen suhteen. Nuoret olisivat toivoneet lisätietoa esimerkiksi eri ammanteista. Vaikka Kurosen (2011, 15) mukaan peruskoulussa tapahtuvaan opinto-ohjaukseen sisältyykin aina työelämään tutustumista, olisi se osan haastattelemistamme nuorista kohdalla voinut olla syvällisempää tai laajempaa. Nuorista kaksi kertoi saaneensa yläkoulussa opinto-ohjaajalta tai kuraattorilta sellaista palautetta, etteivät he tulisi pääsemään haluamaansa kouluun, eli opiskelemaan lähihoitajaksi. Aholan ja Kivelän (2010, 136) mukaan nivelvaiheessa yksi keskeinen ongelma voikin olla nuoren omien toiveiden sekä resurssien kohtaamattomuus koulutuspaikkojen suhteen, joka saattaa myöhemmin näkyä oppimisvaikeuksina tai koulun keskeyttämisenä. Voikin olla, että näiden kahden nuoren suorittamattomat tehtävät ja kurssit kertoivat jotain väärälle alalle ajautumisesta. Suurin osa nuorista kuitenkin koki opiskelevansa itselle sopivaa ja kiinnostavaa alaa, joten emme usko, että opiskelijoiden suorittamattomat tehtävät ja poissaolot johtuivat nimenomaan Kurosen (2011,15) mainitsemaista vaikeuksista nivelvaiheen ammatinvalinnassa, vaikkakin nuorista neljä olisi kaivannut lisää ohjausta jatko-opintojensa suhteen peruskoulun päättövaiheessa.

No kyllä se olis ollu sillai ihan hyvä että olis ollu enemmän...kerrottu eri mahdollisuuksista. H2

Se et ku tulee kaikkien erilaisten ihmisten kans toimeen niin opo sitte periaattees suositteli ja sit mä kiinnostuin enemmän ku mä luin netistä tästä alasta nii tuli vaa enemmän se et mä haluan tonne. H8

Ei voida siis vähätellä peruskoulusta saadun tuen määrää ammatinvalinnan suhteen ja mahdollisesti myös tulevissa opinnoissa menestymisen suhteen. Kuten Kuronenkin (2010, 14) totesi: nuoret tarvitsevat riittävästi tukea ja ohjausta nivelvaiheessa. Nuoret myös toivat esille, että kokivat saaneensa perheiltään tukea alavalintansa suhteen, mikä on myös Linnakankaan ja Suikkasen (2004, 32–33) mukaan tärkeää, että nuori saa tukea ja kannustusta opintoihinsa.

Haastattelumme myöhempiä osia varten selvitimme myös nuorten asumismuotoja. Nuorista kolme asuu kotona vanhempien tai toisen vanhemman luona, kolme asuu asuntolassa, josta tulee lähteä viikonlopuksi pois ja viisi asuu yksin tai poika/tyttöystävän kanssa. Nuorista viisi asui eri paikkakunnalla kuin vanhempansa.

7.1.2 Nuorten opiskelumotivaatioon vaikuttavat tekijät

Halusimme selvittää mitkä tekijät vaikuttavat nuorten opiskelumotivaatioon ja mitkä tekijät voisivat toimia koulupudokkuutta ehkäisevinä tai edistävinä tekijöinä. Vahvimpana tekijänä näyttäytyi sosiaalisen tuen merkitys nuorten elämässä. Tähän osaltaan on vaikuttanut koulussa toteutettu ryhmäyttäminen, joka oli kaikkien nuorten mielestä onnistunut ja sitä oli ollut riittävästi. Nuoret kokivat ryhmäyttämisen tärkeänä. Kuronen (2010, 47) korostaakin, että koulun yhteishenki, ryhmien pysyvyys, sekä nuorten osallisuuden tunne ovat tärkeimpiä tekijöitä, jotka vaikuttavat ratkaisevasti nuorten asenteisiin koulua kohtaan. Hankkeen tavoitteen kannalta onkin erittäin tärkeää, että nuorten ryhmäytyminen on otettu vahvasti osaksi toimintaa, sillä Rantamäen (2015) mukaan hankkeen toimintaan osallistuvat nuoret ryhmäytetään aina Elämispajan tai Jeesin alkaessa, vaikka he olisivatkin toisilleen ennestään tuttuja. Myös Erkko ja Hannukkala (2013, 96) ovat todenneet ryhmiin kuulumisen olevan palkitsevaa, koska silloin voi tuntea läheisyyttä ja kumppanuutta. Kun nuorilta kysyttiin mikä auttaa heitä jaksamaan arjessa, kaikki nuoret toivat esille tärkeimpänä ystävät ja opiskelukaverit. Erkko ja Hannukkala (2013, 96–98) ovatkin todenneet ikätovereiden tärkeän merkityksen nuoren itsenäistymisprosessissa ja vanhemmista irtautumisessa: nuoren on hyvä voida verrata ajatuksiaan toisten kanssa koska vertailun kautta myös nuoren oma minäkuva rakentuu. Nuoret kertoivat tehneensä muun muassa koulutehtäviä yhdessä opiskelukavereiden kanssa vapaa-ajalla auttaen toinen toistaan.

Kyllä ne kaverit silleen..et mä oon saanu paljon tukea kavereilta..Ja niittenki ansiosta mä oon saanu paljo nollia pois. Että ne on patistanu vähä mua tekeen niitä pois.H2

No mä asun mun poikaystävän kaa yhdessä, mut... No kaverit aika paljon auttaa sillee et me tehdään, kokoonnutaan kavereille ja tehdään yhdessä niit tehtävii, niin se on sit motivaationa kun saa kavereilta

apua jos ei keksi johonkin jotain niin ne auttaa ja saa sit helpommin tehtyäkin kavereiden kaa kuin sillon ku on yksin. H11

Osa nuorista kertoi käyttävänsä matalan kynnyksen nuorisopalveluita ja myös suositelleensa niitä kavereilleen. Nuoret totesivat, että matalan kynnyksen nuorisopalveluihin on helppo hakeutua, mikäli nuoren mieltä painaa jokin asia ja hän haluaa puhua aikuiselle. Matalan kynnyksen palveluilla tarkoitetaan palveluita, joihin on helppo hakeutua esimerkiksi ilman ajanvarausta tai sitoutumista.

Haastatteluissa moni nuori kertoi vanhempiensa tukevan heidän opiskeluaan aktiivisesti ja kannustavan opintojen loppuun suorittamisessa. Vanhemmat myös tukivat itsenäisesti asuvia tai asuntolassa asuvia nuoria taloudellisesti. Perheessä tai suvussa olevat sosiaali- ja terveysalan töissä olevat henkilöt olivat nuorille avuksi esimerkiksi tehtävissä, joissa nuorilla oli hankaluuksia. Henkilökunnan haastatteluissa tuli myös ilmi perheen tuen merkitys nuoren koulussa pysymiselle. Kuten Martikainenkin (2015, 20) totesi, on vanhempien tärkein tehtävä tukea nuorta ja hyväksyä nuori sellaisenaan sekä opettaa tätä selviytymään elämän tuomista haasteista. Henkilökunnan ottaessa yhteyttä nuoren poissaoloista vanhemmille olivat vanhemmat pääasiassa yhteistyöhaluisia. Henkilökunnan haastatteluissa tuli esille että myös vanhemmat itse ottavat yhteyttä ja kysyvät miten heidän lapsensa koulu todellisuudessa sujuu, jos heillä on tunne, ettei nuori kerro kaikkea kouluasioistaan.

On ne niin että.. meillä on aika monta lähihoitajaa niinku tossa niinku suvussa. Sit sieltä voi aina kysellä jos tulee niinku jotain epäselvää.. tai että siellä oon sitte kyselly. H1

No ne (vanhemmat) antaa rahaa ja ruokaa tuo joskus. H3

Potki takamukselle (vanhemmat) ja sit mun kummitätiki laitto mulle viestii et joko on lääkelaskut suoritettu ja näin. Kyllä mä oon saanu tosi hyvin tukee niinku suvulta. H7

Joo kyllä vanhemmat yrittää kovasti tsempata. Kyllä niinku nää rästitkin niin kyllä ne on joka päivä sanonut niistä tai laittanut viestiä et koitappa saada ne nyt tehtyä. H9

Kysyimme haastattelussamme nuorilta, ovatko he harkinneet koulutuksen keskeyttämistä missään vaiheessa. Kuusi nuorista oli harkinnut keskeyttämistä yhden tai useamman kerran. Nuoret olivat tämän ajatuksensa kanssa kääntyneet usein opinto-ohjaajan puoleen keskustelemaan asiasta. Nuoret toivat esiin myös sen, että opiskelukavereiden kanssa jaetaan myös keskeyttämisajatuksia. Usein opiskelukaverit olivat myös niitä, jotka kannustivat nuorta jatkamaan opiskelua ja tarjosivat jopa tukea tekemättömien tehtävien tekemisessä. Kaikki haastattelemamme opiskelijat toivat kuitenkin haastattelussa ilmi, että aikovat suorittaa koulutuksensa loppuun. Neljällä nuorista oli työllistymishaaveita omalla alallaan ja neljällä nuorista oli haaveena jatkaa opiskelua ammattikorkeakoulussa. Lopuilta haastateltavista emme saaneet selvää vastausta tulevaisuuden suunnitelmien suhteen, koska ne olivat vielä epävarmoja.

No kavereille mä sanoin että, joo et en mä jaksa et mä lopetan tän koulun ja näin. Sitte ne sano et ei kannata, et sä oot näin pitkällä jo. Että luet tästä ittelles ammatin ja näin, et me kyllä autetaan sua tehtävien kanssa. Se autto niinku et nyt on saanut sit tehtäviä tehtyä ja nolli pois.. Niin on taas jaksanu kiinnostaa tää koulu. H2

Öö no itseasias mä kävin ykkösen lopulla puhumassa opon kanssa vaihtoehdoista et mä vaihtaisin koulua jonneki muualle mut sitte mä sainki kesäloman miettimisaikaa niin sitte muutinki mieltäni ja tuln tänne takas. H11

Se oli vähä sellaista se eka vuosi, mut sitten mulle sillon ekana kesänä et mä haluan fysioterapeutiksi sitten tulevaisuudessa ja tää on hyvä pohjakoulutus siihen sit. H9

Opiskelijat, jotka kulkivat koulussa toiselta paikkakunnalta, toivat haastattelussa ilmi, että esimerkiksi linja-autolla pitkien matkojen taittaminen koitui rasitteeksi. Tähän vaikutti myös lukujärjestys: yhden tai kahden oppitunnin takia tunnin matkustaminen linja-autolla suuntaansa ei välttämättä houkutellut ja siitä aiheutui turhia poissaoloja. Lisäksi esimerkiksi aikaiset aamuherätykset tai pitkät päivät perjantaisin saattoivat aiheuttaa kouluun myöhässä tulemista tai aikaisemmin koulusta lähtemistä.

Keskustellessamme poissaoloista ja suorittamattomista tehtävistä nuorten kanssa, he tuottivat meille kuvausta niin sanotusta lumipalloefektistä tai oravanpyörästä,

joka aiheutuu, kun poissaoloja ja nollia, eli hylättyjä kurssisuorituksia alkoi kertyä, eikä ulospääsyä lopulta tunnu löytyvän. Silloin ajattelu kääntyy siihen, että ”yksi poissaolo lisää sinne tänne”. Poissaolojen ja nollien kerääntyminen vaikutti siis suoraan nuorten motivaatioon tulla kouluun ja opiskella. Saimme myös selville, että kun poissaoloihin ja nolliin tartuttiin ja nuori alkoi saada niitä suoritettua, niin myös motivaatio koulua ja suorittamattomien tehtävien tekemistä kohtaan kasvoi. Lisäksi lukujärjestysten sisältö on vaikuttanut nuorten motivaatioon. Päivien rakenne tai esimerkiksi hyppytunnit keskellä päivää vaikuttivat joillakin nuorilla siten, että tunteja tuli jätettyä väliin.

No kyllä ne..Välillä on semmosia typeriä taukoja vaikka tunti, jossain tuntien väleissä et on ollu vaikka joku pitkä tauko. Niin sitte on ollu ehkä yks tunti enää sen jälkeen. Niin että silleen ajattelee että no en mä tonne jaksa enää mennä, että yks tunti sinne tänne. H2

En mä okeiin tiedä. Mulla..öö.. olikse niinku viime vuoden..viime syksynäköhän se oli, no ennen joulua niin mulla tuli ihan törkeesti poissaoloja. Sitte ku niitä aina vaan tuli niin sitte ei ees kiinnostanu et niitä oli niin paljo.. ja sitte ei sillä ollu enää mitään väliä tuleeko niit lisää. Niin sen jälkeen on oikeestaan sit ollu sellanen sittekkö siinä kerkes niitä nolliaki tulemaan aika mukavasti.. niin ei siin kerkee oikeen semmosella asenteella vaan ollu et jos mä nyt paperit saan ja pääsen tästä koulusta niin... että ois sitte niinku joku paperit. H4

Yleensä ei vaan jaksa nousta sängystä ja sitte on kattonut lukujärjestystä et mitä tunteja on ja sit et joo ei oo mitään tärkeätä, että emmä jaksa tänään mennä. Vaikka ois ollu tärkeätä. Kaikki aineethan on tärkeätä. Mut jos ei oo ollu mitään tehtäviä sinä päivänä tai kokeita niin...H11

Nuorista monille tuli yllätyksenä se, että ensimmäisenä vuonna opiskellaan enemmän ammattitaitoa täydentäviä tutkinnon osia eli atto-opintoja, muun muassa matematiikkaa, äidinkieltä, englantia ja ruotsia. Osa nuorista toikin haastatteluissa esille, että hankaluudet oppiaineissa ja siten myös rästit ovat juurikin teoriapainotteisissa atto-opinnoissa. Osalla taas saattoi olla asenteellista suhtautumista atto-aineisiin, koska nuoret olivat saattaneet hakeutua ammatilliseen koulutukseen juuriksi, että kokevat olevansa enemmän käytännönläheisiä ja oletuksena heillä saattoi olla, että ammatillinen koulutus on enemmän käytännönläheistä. Kuten Ahola ja Galli (2010, 137) toteavatkin, että nuoret kaipaavat usein ammatilliselta koulutuk-

selta enemmän toiminnallisuutta, eivätkä teoreettiset opinnot sovi heille. He saattavat kokea, että he eivät jaksakaan istua paikallaan ja keskittyä kauaa. Hämäläinen (1996, 30–31) ja Kuula (2000, 41) ovatkin todenneet, että oppimisvaikeudet erityisesti teoriapainotteisissa opinnoissa saattavat latistaa nuoren itsetuntoa ja vaikuttaa siten heikentävästi nuoren opiskelumotivaatioon. Kun tarkastellaan koulupudokkaaksi ajautumista, ovat oppimisvaikeudet molempien mielestä suuri riskitekijä.

No melkeen niinku kaikki teoria..tai noi attoaineet. Ne on silleen vaikeita. H2

No eka vuosi oli teoriapainoisia opintoja, siinä oli tehtäviä, niitä oli paljon. Ja sitten kun lapset ekana aiheena ja se ei kiinnostanu mua päätäkääkään ja niitä käytiin niin tarkkaan läpi. H9

Kysyimme nuorilta heidän kokemuksistaan työssäoppimisjaksoistaan. Nuoret kokivat saaneensa hyvää ohjausta koulun puolelta ja toivat sen vahvasti esille. Kuitenkin osa opiskelijoista kertoi saaneensa huonoa ohjausta työharjoittelupaikallaan. Työpaikkaohjaaja tuntui nuorten mielestä oletettavan, että he ovat jo valmiita ammattilaisia sen sijaan, että kyseessä on esimerkiksi ensimmäisen vuoden opiskelija, eli siis 15–16-vuotias nuori. Tämä oli aiheuttanut osalle nuorista negatiivisia kokemuksia työssäoppimisjaksosta ja heidän mukaansa myös vaikuttanut heikentävästi opiskelumotivaatioon. Huonoksi koettu ohjaus harjoittelupaikalla aiheutti osaltaan myös sen, että nuoren oma kiinnostus yrittää parhaansa väheni, koska se ei tuntunut riittävän. Myös positiivisia kokemuksia työssäoppimisjaksoista löytyi sekä ohjaajista että asiakasryhmistä.

No kyllä niinku.. No silleen niinku niitten lasten kanssa huomaa että.. En mä tiiä, jotenki niistä huomaa että on onnistunu jotenki, että ne osas näyttää sen että niillä on kivaa ja ... Ja sitte mä sain niinku, sain sieltä toiselta työssäoppimispaikalta vanhainkodilta niin sieltä niiltä vanhuksilta sain paljon hyvää palautetta... Niin siinä tuli semmonen olo, et on onnistunu. Tuntu niinku kivalta. H2

Ja tota sitte niinku emmä tiiä jotenki niinku niitten pitäis kehittää sitä että ku ne ottaa opiskelijat vastaan.. Et se oli niinku silleen et mun olis pitäny olla heti semmonen niinku et mä osaan kaikki. Ja sitte mä sain siitä niinku ykkösen niin niin... Mähän oon ite 7-vuotiaasta asti hoitanu kersoja.. tai lapsia, että ei se ainakaan siitä voi olla kiinni että mä en osaa. Että mä en tie sit mistä se johtu. Ja sitte kakkosjaksolla mä olin vanhainkodissa ja se oli semmonen paikka että ne oli kans semmosia

tiäkkö.. no aika vanhoja kaikki ja kauan tehny sitä työtä. Ja kyllä sielä huomias että paskaa puhuttiin selän takana ja justiin tuommonen paikka ja sitte sielä oli kans niinku että ois pitäny heti osata kaikki tehdä. Ja siitä mä en niinku sit tykänny kans yhtää. Ja sitte tota no tää viimesin harjottelu mikä mul oli nii mä olin kotihoidossa, ja tota se oli ihan mukavaa ja mulla oli hirveen mukava ohjaaja että mä sain siitä sit kakkosen. H4

No se ohjaaja oli vähä semmonen niinku se ei yhtään ohjannu mitä pitää tehdä niiku se vaa käskeyti ja kysy niinku et ”eksä oo tehny sitä vielä” ja ku se oli uus paikka ja näin nii en mä niinku voi tietää et miten siel toimitaan ja H 7

Nuoren opiskelumotivaatioon vaikuttaa siis hyvin monenlaiset tekijät ja näistä ehdottomasti tärkeimpänä ystävien ja opiskelutovereiden antama sosiaalinen tuki. Kuten tutkimuksessamme selvisi, saattoi opiskelukavereiden tuki jopa estää osaa riskioppilaista keskeyttämästä koulutustaan.

7.1.3 Koulun palvelujärjestelmän käyttö

Halusimme selvittää miten hyvin nuoret ovat tietoisia koulun palveluista, ovatko he käyttäneet niitä ja mikä on nuorten mielipide koulun palveluiden käyttämisestä. Kaikki nuoret olivat tietoisia koulun tarjoamista palveluista sekä siitä, miten niihin voi hakeutua. Nuorista kuusi oli hakeutunut itsenäisesti koulun palveluihin ja he kaikki kokivat saaneensa tarvitsemaansa palvelua nopeasti ja helposti. Nuoret myös kertoivat saaneensa tarvitsemansa avun ja tuen palvelusta.

Nuoret toivat esille koulun palveluista ja henkilökunnasta puhuttaessa, että heille on tärkeää se, että heistä välitetään ja heidän opiskeluaan tuetaan. Kurosen (2010, 18) mukaan nuorille onkin erittäin tärkeää opettajilta ja koulun muilta aikuisilta saatu tuki ja positiivinen palaute, jota Kuronen toteaa nuorten saavan liian harvoin. Pääsääntöisesti poissaoloihin ja suorittamattomiin tehtäviin oli puututtu aikaisessa vaiheessa ja myös vanhempiin oli otettu yhteyttä asian tiimoilta, jolloin vanhemmat olivat myös tienneet tarttua nuoren poissaoloihin ja nollisiin. Honkanen & Suomala (2009, 32–35, 40–41) toteavatkin, että oppilashuollon tärkein tehtävä on puuttua varhaisessa vaiheessa opiskelijan ongelmiin, oppimisvaikeuksiin tai muihin erityisen tuen tarpeisiin ja ottaa huoli puheeksi opiskelijan kanssa sekä olla

yhteydessä tämän vanhempiin. Nuorten haastatteluiden perusteella voidaankin todeta, että Sedun oppilashuolto oli hyvin tarttunut varhaisessa vaiheessa opiskelijoiden rästeihin eli riskitekijöihin opiskelijoiden elämässä.

No opolla mä kävin sillo puhumassa siitä ja se sit autto mua ja toivo et mä jään ja tuki mua et kyl mä saan ne tehtyä. H6

No kyllä se sit aina ottaa puheeksi sen kans jolla niitä (poissaoloja) on. Ja käskee skarpata ja että se on niinku kannustava kuitenkin. H1

No se on..ainaki niinku mun luokanvalvoja on ollu semmonen, et se näyttää aitoa huolestuneisuutta tai niinku näin..ja tukee sitte siinä. Että ku kyselee niinku mahdollisuuksia et miten niinku muutettas. H2

Oppilashuoltoryhmä on tärkeässä roolissa riskioppilaiden tunnistamisessa ja heidän opintoihinsa tarttumisessa. Joillakin nuorilla saattaa riittää vain se, että on joku joka kontrolloi asioiden etenemistä kun taas toiset tarvitsevat vahvempaa tukea päästäkseen opinnoissaan eteenpäin. Kuten Kuronen (2010, 18) toteaa, ovat nuorten opettajasuhteet ratkaisevia koulutuksesta syrjäytymiseen vaikuttavia tekijöitä koska nuorelle on erittäin tärkeää koulun henkilökunnalta saama tuki.

7.1.4 Nuorten näkemykset hankkeen toiminnasta

No jos ei oo motivaatiota yksin alkaa tekee ja on rästejä, niin kyllä tottakai. Kyllä mä oon nähnyt tän positiivisena kokemuksena ja on auttanut mua henkilökohtaisesti. H9

Lopuksi kysyimme nuorilta heidän kokemuksiaan Elämispaja-toiminnasta ja Jeesi-toiminnasta. Osa nuorista on siis osallistunut Elämispajaan, osa sekä Elämispajaan että keväällä tai kesällä järjestettyyn Jeesiin ja osa osallistui Jeesiin, mutta ei Elämispajaan. Kaikkien nuorten kokemukset toiminnasta olivat positiivisia. Kenelläkään ei ollut negatiivista palautetta annettavana, eikä muutosehdotuksiakaan tullut esiin edes kysyttäessä. Kaikki nuoret toivoivat toiminnan jatkuvan ja mahdollistuvan muillekin opiskelijoille. Elämispaja ja Jeesit koostuivat yhtä poikkeusta lukuun ottamatta eri ryhmien opiskelijoista. Siitä huolimatta opiskelijat kokivat ilmapiiirin avoimeksi ja heidän mielestään ryhmässä oli helppoa ja luontevaa olla.

Nuoret kokivat hankkeen työntekijät kannustaviksi ja mukaviksi. Tämä kokemus tuli erityisesti yksilökeskustelujen perusteella, joita nuorista suuri osa piti mukavana jutusteluna, jossa pääsi paremmin tutustumaan ohjaajiin. Nuoret itse eivät välttämättä tiedostaneet yksilökeskustelujen perimmäistä tarkoitusta, mutta olivat kuitenkin aktiivisesti mukana.

Koska mä oon justiin semmonen niinku että mä en saa mitään aikaseksi jos mulle ei sanota että NYT TEET SEN, niin se oli niinku hyvä että sielä oli koko ajan joku et noniin Tytti (nimi muutettu) et mitäs sä nyt teet ja sitten niinku en mä ois ikinä saanu mitään nollia pois jos mä oisin niinku joutunu kotona tekemään. H4

Se meni mun odotusten yli. Mä ajattelin et mä saan vähemmän. Kyl se kannusti enemmän ja enemmän tekemään. H8

Oli joo ku siel oli kuitenkin sillee, et oli vieraita ihmisiä mut justii pari tuttuaki ja oltiin sillee tiiviissä porukassa nii siellä tutustu tosi hyvin ja oli muutenki nii rentoa et oli helppo jutella kaikkien kans ja tutustu eri opiskelijoihin. H6

Nuoret kuvasivat, että erityisesti Elämispajassa ryhmästä muotoutui todella tiivis pajan edetessä. Elämispajassa nuoret kokivat omaa työskentelyään helpottavaksi asiaksi pajan sitovuuden, koska toiminta oli merkitty lukujärjestykseen ja siitä tuli opintoviikko vapaasti valittaviin opintoihin. Lisäksi nuoret toivat esille, että kontrolloitu ympäristö on parempi tehtävien suorittamiselle kuin itsenäinen tekeminen kotona. Elämispajassa toteutettu nukketeatteri oli nuorten mielestä mukava rentoutumiskeino opintojen välissä ja he saivat omasta mielestään siitä myös käytännön hyödyn tulevaa työelämää tai työharjoittelua varten. Nuorista moni toi esille, että Elämispajassa vallitsi rento ilmapiiri.

Niin tuola taidepajalla kun tuli just se uus taidepaja niin..se tuli niin sen ansiosta mä oon saanut nyt niitä nollia pois. Nyt ei oo enää ku muutama. H2

No on se (nukketeatteri) nyt aika lailla kivaa, et saa kokemusta siitäkin, koska pian on sitten vanhusten hoito työharjoittelussa niin tietää sitten valmiiksi et mitä voi pitää niille tuokioina. H10

Jeesiin liittyvät kokemukset olivat myös samankaltaisia Elämispajaan liittyvien kokemusten kanssa. Jeesin tiivis tahti kannusti tekemään tehtävät ja ohjaajilta saatu tuki oli hyvää sekä motivoivaa. Lisäksi Jeesissä ollut muu vaihteleva ohjelma koettiin mukavaksi vastapainoksi opiskelulle.

Mä niinku odotin et mä saisin ees pari nollaa pois mut sit mä sainki ne viis nollaa nii mä olin tosi ylypiä koska jos en mä ois mennyt kevätjeesiin niin ei siitä olis tullu mitään. H7

No kyllä mä ehkä tykkään et siinä on muuta ohjelmaakin, koska ois se aika pitkä jostain yhdeksästä kolmeen vääntää rästejä ainaki itelle. Mä oon sellainen tosi kärsimätön. En mä pysty paikallaan olemaan kauaa. H9

Nuoret kertoivat muiden opiskelukavereiden olleen kiinnostuneita hankkeen vetäjästä toiminnasta ja jotkut olivat olleet jopa kateellisia ja toivoivat itsekin pääsevänsä joskus osallistumaan toimintaan. Nuoret olivat itse kertoneet opiskelukavereilleen hankkeen vetäjän toiminnan sisällöstä, joten hankkeeseen osallistuminen ei ole ollut nuorille häpeää aiheuttava asia, vaan siitä on kerrottu avoimesti.

Oon mä jotain. Onhan ne ollu (kiinnostuneita). Ja sitte justiin niinku se että on kahvit keitetty siellä aamulla ku menee ja leipää ja..Voi olla et ne on vähän kateellisiaki siitä. H4

Hankkeen tarjoama toiminta on siis löytänyt yksikössä paikkansa ja kohderyhmän edustajiakin löytyy hankkeeseen. Nuorten positiiviset kokemukset viestivät jo paljon siitä, miten suuri merkitys hankkeen toiminnalla on ollut monen nuoren opinnoille.

7.1.5 Yhteenveto nuorten haastattelujen tuloksista

Seuraavaksi käymme läpi nuorten haastatteluista nousseet oleellimmat tutkimustulokset. Tutkimustuloksista käy ilmi, että alan hyvät työllistymismahdollisuudet, käytännönläheinen ja ihmisläheinen työ vaikuttivat nuorten opiskelupaikkavalintaan, jota myös jokaisen nuoren perhe oli tukenut. Yläkoulun antama tuki nivelvaiheessa, eli peruskoulun päättövaiheessa ja opiskelupaikan valinnassa oli osan mielestä puutteellista ja he olisivat kaivanneet siihen lisää tukea. Kurosen (2010,

4) mukaan nuoret tarvitsevat nivelvaiheessa riittävästi ohjausta ja tukea, jotta siirtymä toisen asteen opintoihin alkaisi onnistuneesti. Aholan ja Kivelän (2010, 136) mukaan nivelvaiheessa nuoren koulutustoihojen, omien resurssien ja tarjolla olevien koulutusmahdollisuuksien kohtaamattomuus saattavat aiheuttaa koulutuksesta putoamista. Haastattelemiemme nuorten kohdalla nuoret itse kokivat opiskelevansa heille sopivaa ja kiinnostavaa alaa, joten emme näe tutkimuksessamme oleellisena tekijänä nivelvaiheen puutteellista tukea kun tarkastellaan nuorten opiskelumotivaatiota ja rästien kertymistä.

Perehtyessämme nuorten näkemyksiin heidän opiskelumotivaatioonsa vaikuttavista tekijöistä suurimpana näyttäytyi sosiaalinen tuki. Se näkyi nuorten elämässä siten, että ystävät ja opiskelukaverit olivat tärkeässä roolissa, kun puhutaan nuoren jaksamisesta arjessa. Salovaaran ja Honkosen (2011, 48) tavoin myös nuoret kokivat koulussa tärkeänä ryhmäytymisen, koska sen onnistumisella oli merkitystä uusien kaverisuhteiden luomisessa. Tämä johti muun muassa siihen, että koulu-tehtäviä tehtiin yhdessä toinen toistaan auttaen. Ajatuksia koulun keskeyttämistä jaettiin opiskelukavereiden kesken, jolloin keskeyttämistä harkitseva sai tukea muilta opintojensa jatkamiseen. Salovaara ja Honkonen (2011, 48) korostavat myös, että onnistunut ryhmäytyminen tekee luokasta kokonaisuuden, jonka jäsenet voivat luottaa ja turvautua toisiinsa. Opiskelukavereiden ja ystävien lisäksi perheeltä saatu tuki ja kannustus auttoivat nuorta etenemään opinnoissaan. Lisäksi osa nuorista sai vanhemmiltaan taloudellista tukea.

Haastatteluissa selvisi, että nuorten kokemukset työssäoppimisjaksoista rakentui-
vat siten, että koulun puolelta saatu ohjaus koettiin hyväksi, mutta osa nuorista
koki työpaikalta saadun ohjauksen puutteelliseksi. Osa koki, että työpaikan ohjaaja
odotti heidän osaamiseltaan liikaa opintojen vaiheeseen nähden, jonka vuoksi
osalle jäi negatiivisia kokemuksia työssäoppimisesta vaikuttaen heikentävästi
opiskelumotivaatioon.

Nuoret olivat tietoisia koulun tarjoamista palveluista ja osasivat hakeutua niihin
tarvittaessa. Positiiviseksi koettiin se, että palveluita saatiin helposti ja nopeasti
silloin, kun niille oli tarvetta. Tärkeäksi koettiin tunne siitä, että heistä välitetään ja
heidän opiskeluaan tuetaan. Pääsääntöisesti suorittamattomiin tehtäviin ja poissa-
oloihin oli puututtu aikaisessa vaiheessa. Honkanen ja Suomala (2009, 32-35, 40-

41) korostavat, että oppilashuollon tärkein tehtävä onkin havaita varhaisessa vaiheessa ongelmat tai riskitekijät nuoren elämässä ja puuttua niihin yhteistyössä opiskelijan ja tämän verkostonsa kanssa. Koulun henkilökunta otti aina yhteyttä nuoren vanhempiin, kun perusteettomia poissaoloja alkoi kertyä, ja myös vanhemmat toimivat aktiivisesti nuoren koulunkäynnin edistämiseksi.

Kaikkien nuorten kokemukset hankkeen toiminnasta olivat positiivisia. Nuoret toivoivat toiminnan jatkuvan ja mahdollistuvan myös muille opiskelijoille tulevaisuudessa. Jeesissä ja Elämispajassa ryhmäytyminen koettiin tärkeänä hyvän ilmapiirin saavuttamiseksi. Erityisesti Elämispajoissa ryhmistä muodostui tiiviitä ja nuoret auttoivat toinen toisiaan. Kontrolloitu ympäristö koettiin paremmaksi ympäristöksi rästien suorittamisen kannalta verrattuna itsenäiseen työskentelyyn vapaa-ajalla. Elämispajassa oheistoimintana ollut nukketeatteriesityksen valmistelu koettiin mukavaksi tavaksi rentoutua ja samalla saada käytännön hyöty tulevaa ammattia varten. Jeesissä taas tiivis tahti kannusti tekemään tehtävät ohjaajien motivoivan tuen avulla. Myös Jeesissä toteutettiin oheisohjelmaa, joka koettiin mukavaksi vastapainoksi opiskelulle. Nuoret olivat avoimesti kertoneet opiskelukavereilleen hankkeen toimintaan osallistumisesta ja sen sisällöstä. Monet, jotka eivät olleet itse osallistuneet hankkeen toimintaan, olivat olleet kiinnostuneita ja jopa hieman kateellisia toivoen, että itsekkin voisivat osallistua samankaltaiseen toimintaan. Nuoret kokivat erittäin tärkeänä ohjaajilta saamansa kannustuksen ja positiivisen palautteen onnistumisista. Kuronen (2010, 18) korostaakin, että nuoren opintojen etenemisen kannalta hyvin tärkeiksi tekijöiksi muodostuvat opettajilta ja koulun muilta aikuisilta saatu myönteinen palaute sekä onnistuneet vuorovaikutussuhteet.

7.2 Henkilökunnan haastattelujen tulokset

Käymme seuraavassa läpi henkilökunnan haastattelujen tulokset teemoittain. Teemat pohjautuvat pitkälti samoihin kuin nuorten haastattelujen teemat, mutta joitain poikkeavuuksia on eri näkökulmasta johtuen.

7.2.1 Haastateltavien taustatiedot

Haastattelimme kahta henkilökunnan jäsentä teemahaastatteluna ja lisäksi kahta henkilökunnan jäsentä ryhmämuotoisena teemahaastatteluna. Haastattelemamme henkilöt olivat ammattiohjaaja, opinto-ohjaaja, kuraattori ja ryhmänohjaaja. Kaikki näistä ovat tekemisissä opiskelijoiden kanssa päivittäin. Lisäksi jokainen näistä on tiiviissä yhteistyössä hankkeen henkilökunnan kanssa.

7.2.2 Mitä hyötyä hankkeen toiminnasta on ollut nuorille ja Sedulle?

Kaikki haastattelemamme henkilöt olivat sitä mieltä, että hankkeesta on ehdottomasti ollut paljon hyötyä niin heidän yksikölleen kuin nuorillekin ja he kuvasivat yhteistyön tekemistä hankkeen kanssa toimivaksi. Erityisesti esille tuli näkökulma hankkeen toiminnasta uutena työvälineenä, johon nuoria voi ohjata ja jossa nuoret saavat vertaistukea. Henkilökunta toi esille sen, miten tärkeäksi rästejä kerännyt nuori kokee vertaistuen ja saa siitä myös motivaatiota omaan opiskeluun kun ymmärtää, ettei ole ainoa, jolla on rästejä.

Ja ne on saanut sen tuen sitten siihen omille opiskeluille ja sitten taas toisaalta se vertaistuki siellä pajalla, niin onhan se ollut valtava että kun opiskelija huomaa, että joku muukin on tässä samas tilantees, että rästejä on kertynyt ja tehtäviä jäänyt tekemättä, että ei oo niinku yksistään sen asian kans. Että totta kai siitä hyötyä on. HK2

Lisäksi se, että rästien suorittaminen sisältyy lukujärjestykseen ja siitä saa opinto- viikkoja oli henkilökunnan mielestä tervetullut uudistus, joka kannustaa nuoria eteenpäin opinnoissaan. Henkilökunta kuvasi tätä isoksi askeleeksi eteenpäin, koska aiemmin rästejä on suoritettu koulupäivän jälkeen. Jos nuoren koulu loppuu esimerkiksi klo 15.30 ja bussi lähtee klo 16, niin työskentelyaika jäisi aika rajalliseksi. Suorittamattomia tehtäviä onkin saatu suoritettua ja pari opiskelijaa henkilökunnan mukaan jopa valmistui Sedusta hankkeen toiminnan avulla. Positiivisena puolena nähtiin myös se, että hankkeen rahoitus tuli ulkopuolelta ja hankkeen henkilökunta oli niin sanotusti ulkopuolista tukea koulun henkilökunnalle. Taidepajan aikana hankkeen työntekijät kävivät nuorten kanssa myös yksilökeskusteluja, joiden tavoitteena oli vaikuttaa esimerkiksi nuoren elämänhallinnan taitoihin. Li-

säksi eräs haastateltava kuvasi, että nuorilla on kova aikuisen tarve ja kuulevia korvia tarvitaan. Tähän varsinkin yksilökeskustelut varmasti vastasivat.

Semmonen toimintamalli täällä tarvitaan niin ylipäänsä, että siitä on ollu niinku seki hyöty sitte, että siellä on ihan oikiasti sitte ihmiset päässy eteenpäin opinnoissa, että nythän siel on ollu apua siihen, että on saanu osaamisalapaikkaa että ne opinnot etenee. On niinku ollu joku sellaanen paikka jossa oikeasti tehään eikä ne oo sitä että se jää niinku vähän omaan suunnitteluun. Ryhmähaastattelu.

Lisäksi kysyimme henkilökunnalta miten hankkeen toiminta on heijastunut heidän omaan työhönsä. Halusimme tietää onko hanke esimerkiksi lisännyt tai vähentänyt henkilökunnan työmäärää tai esimerkiksi vähentänyt huolta nuorten opintojen etenemisestä. Henkilökunnan vastauksissa tuli ilmi, että hankkeen tarjoama toimintamuoto on erityisesti uusi työväline henkilökunnalle antaen paikan mihin nuoria voi ohjata, mikäli opintojen eteneminen on pysähtynyt. Lisäksi henkilökunnan ymmärrys vertaisryhmistä ja sen vaikutuksesta rästityöskentelyyn sekä nuorten opiskelumotivaatioon on kasvanut.

7.2.3 Kuinka helppo nuoria on ollut saada osallistumaan hankkeen toimintaan?

Tiedustelimme henkilökunnan näkemystä siitä, miten nuoret ovat suhtautuneet, kun heille on ehdotettu tällaista toimintamuotoa suorittamattomien tehtävien tekemiseksi. Henkilökunta toi esiin, että nuoret ovat ottaneet hankkeen tarjoaman toiminnan hyvin vastaan ja harva kieltäytynyt kokeilemasta toimintaa. Henkilökunnan mukaan ne nuoret, jotka ovat osallistuneet toimintaan, ovat kokeneet hyötyvänsä siitä, kunhan heille vain on riittävä motivaattori, joka kannustaa suorittamattomien tehtävien suorittamiseen. Motivaattorina on ollut esimerkiksi opintoviikko valinnaiskursista tai vaikkapa liikuntatuntien hyväksilukeminen jeesin liikuntapainotteisen oheistoiminnan avulla. Kevätjeesin motivaatorina oli monelle opiskelijalle osaamisalapaikkoihin pääseminen syksylle, kun tarvittavat opinnot on suoritettu. Henkilökunta kuitenkin totesi, että siitä huolimatta, että hankkeen tarjoama toiminta on huikean hyödyllistä, ei se välttämättä ole kaikkia nuoria varten. Nämä nuoret suo-

rittavat rästit itsenäisesti tai sitten päätyvät muihin ratkaisuihin opintojensa suhteen.

Jos ei jostaki nykypäivän ihminen saa rahaa niin sen pitää saada siitä opintoviikkoja tai opintopisteitä tai jotakin..et se on niinku se on nykypäivää et vaan elämysten peräs ei täs kohtaa oo kukaan kun koululla niinku opiskelijat hyppää. Ryhmähaastattelu.

Henkilökunta koki erittäin hyvänä ideana, että nuoret saivat Elämispajan suorittuaan yhden opintopisteen vapaavalintaisiin opintoihin, sen lisäksi että he saivat tehtyä suorittamattomat tehtävänsä.

7.2.4 Henkilökunnan kehittämisisideat ja palaute

Halusimme kysyä henkilökunnalta, onko heillä ajatuksia miten hankkeen toimintaa voitaisiin kehittää. Henkilökunta oli melko tyytyväinen hankkeen nykyiseen muotoon, mutta myös joitain kehittämisisideoita nousi esiin. Kaksi haastateltavaa toi esiin kehittämisen kohdaksi sen, että hankkeessa olisi kaksi koulun henkilökunnan edustajaa jakamassa työtaakkaa rästitien suorittamisen suunnittelussa ja toteutuksessa. Heidän mielestään nykyisellään vastuu on liian suuri yhdelle työntekijälle ja se osaltaan vähentää aikaa, mitä työntekijä ehtii olla vuorovaikutuksessa nuoreen. Hankkeen tarjoama yksilötyöskentely nähtiin positiivisena asiana erityisesti nuoren elämänhallinnan kannalta, vaikka nuoret eivät itse välttämättä tiedostaneet, että näiden asioiden eteen työskenneltiin keskusteluissa.

Halusimme myös tietää henkilökunnan näkemyksen siitä, toimiiko jompikumpi hankkeen tarjoama toimintamuoto (Elämispaja, Jeesi) paremmin. Henkilökunta toi vahvasti esille, että molempia toimintamuotoja tarvitaan, koska toiset nuoret hyötyvät toisenlaisesta toiminnasta kuin toiset. Taidepajamuotoinen toimintamalli on tällä hetkellä sitovampi kuin Jeesi-muotoinen, koska esimerkiksi Kesäjeesistä tippui osallistujia jo matkan varrella pois sitä mukaa, kun opiskelijat saivat rästit suoritettua. Tästä eräs haastateltava oli saanut kehittämisisidean, että tähän kohtaan pitäisi jotain keksiä. Lisäksi taidepajamuotoisesta työskentelystä henkilökunta toi esille että siihen sisältyvä oheistoiminta on ammatin kannalta tärkeää ja lisäksi sillä voi korvata esimerkiksi liikuntatunteja Jeesissä ja vapaasti valittavia opintoja

taidepajassa. Taidepaja-ajattelua on alettu tämän opinnäytetyön aikana siirtämään elämispaja-ajatteluun, joka mahdollistaa sen, että oheistoiminta voi olla monipuolisempaa. Näitä korvaavia opintoja ja oheistoimintaa kehitetään jatkuvasti.

Näen oikein hyvänä et se (oheistoiminta) niinku tasapainottaa et ei koko ajan rästejä et siinä olis jotaki muuta. Se niinku ideana oli mun mielestä loistava et siinä saa valinnaniskurssin elikkä ei tavallaan jää jälkeen vaan saa sen valinnaiskurssin plus sitten karsittua niitä nolliä.
HK 1

Kysyimme henkilökunnalta, ovatko he kuulleet palautetta hankkeen toiminnasta. Nuorilta saatu palaute on ollut pelkästään positiivista ja lisäksi myös jotkut vanhemmat ovat antaneet positiivista palautetta. Erityisesti sellaisten nuorten vanhemmat, joilla on ollut rästejä ja ovat niitä hankkeen avulla suorittaneet, ovat olleet kiitollisia tällaisesta mahdollisuudesta. Toiset oppilaitokset ovat olleet kiinnostuneita hankkeen tarjoamasta toimintamuodosta ja ovat olleet halukkaita saamaan samanlaista toimintaa myös omaan yksikköön.

Yleisesti ottaen mitä palaute on ollut, niin sehän on ollut valtavan positiivista ja iloisia siitä että tällaista toimintaa järjestetään ja heistä välitetään. Ja on tullut tekstiviestejä ja soittoja ja tuolla käytäville iloisia läpysäisyjä kun on saatu opintoja eteenpäin. HK 3

Voidaan siis todeta, että nuorilta saatu palaute hankkeen toiminnasta on ollut pelkästään positiivista, ja nuoret ovat olleet tyytyväisiä saamastaan tuesta suorittamattomien tehtäviensä tekemiseen.

7.2.5 Henkilökunnan näkemykset riskioppilaaksi ajautumisesta

Kysyimme henkilökunnalta heidän näkemyksiään siitä, mikä ajaa opiskelijat mahdollisiksi koulupudokkaiksi. Merkittävimmäksi tekijäksi kaikki haastateltavat nostivat puutteet elämänhallinnan taidoissa. Keltinkangas-Järvinen (2009, 256) on todennut elämänhallinnan olevan ihmisen uskoa siihen, että hän voi vaikuttaa asioihin ja muuttaa olosuhteita suotuisiksi itselleen. Elämänhallinta on käsitteenä hyvin monisyinen ja haastateltavamme mielsivät elämänhallinnan sisältävän esimerkiksi sen että nuori kykenee ylläpitämään vuorokausirytmien, muistaa syödä, huolehtii hygieniasta ja arjestaan. Puutteet näissä taidoissa heijastuvat henkilökunnan mu-

kaan suoraan koulunkäynnin sujumiseen. Ahola ja Kivelä (2010, 136) korostavat, että koulupudokkuuden taustalla on yleensä hyvin moninaisia ongelmia liittyen nuoren elämänhallintaan, kuten päihteiden käyttöön sekä koti- tai asumisoloihin, joten myös henkilökunnan haastattelut tukevat vahvasti Aholan ja Kivelän teoriaa.

On ehkä lähdetty sieltä lapsuudenkodista ja muutettu omilleen asumaan, että siellä on varmaan sitten tällaiset elämänhallintaan liittyvät kysymykset takana, et kaikki muu vie sitä aikaa enemmän kuin se opiskelu. Uudet kaverit ja vapaa-aika ja biletyt ja mitä onkaan. Et se on niinku se yks asia. HK2

Kun esille tuli nuorten puutteet elämänhallinnassa taustalla oli usein nuori, joka oli muuttanut omilleen tai asuntolaan asumaan. Kaikki haastateltavat toivat esille, että harva 16-vuotias on tarpeeksi kypsä muuttamaan omilleen ja itsenäistymään, vaikka on heitäkin, jotka siihen pystyvät. Kuitenkin monella aikaisin omilleen muuttaneella on haastateltavien mukaan ongelmia elämänhallinnan kanssa. Haastateltavat toivat esille, että kotoa saatu tiivis tuki silloin kun nuori asuu kotona selvästi edistää nuoren koulun sujumista edellyttäen että kotiympäristö on turvallinen ja vanhemmat ovat kiinnostuneita nuorensa elämästä. Haastateltavat toivat vahvasti esille vanhempien tuen merkityksen nuoren opinnoissa ja erityisesti siinä tilanteessa, kun nuorella on paljon rästejä tai nuori harkitsee koulun keskeyttämistä. Tällöin vanhemman puuttuminen tilanteeseen ja nuoren kannustaminen on tärkeää. Kuitenkin samassa yhteydessä haastateltavista moni toi esille, että kaikkia ei voida pelastaa, vaan on osattava olla herkkä sille, että jotkut riskioppilaista ovat vain yksinkertaisesti hakeutuneet väärälle alalle. Tällöin on tärkeää tukea nuorta päätöksen teossa ja varmistaa, että nuorella on jatkosuunnitelma tiedossa.

Kyllä se selvästi näkyy mun työssä, että nimenomaan heillä, jotka ovat hyvin nuorena lähteneet omilleen asumaan, niin heillä ei sitten oo se ote sieltä kotoa päin niin tiivis kuin heillä, jotka vielä asuvat kotona. Mutta sen huomaa sitten, että täskin työs, ollaan sitten oltu yhteyksis niihin koteihin, jossa on alle 18-vuotias nuori ja kyllä se vaan on tosi tärkeää että se yhteydenpito kotia päin. Kun sitä tukea sieltä kotoa sille opiskelulle tulee, niin silloin päästään myös hyviin tuloksiin, muutta jos sitä tukea ei oo minkäänlaista, eikä kotona kiinnosta, että kuinka ne opinnot sujuu ja ei oo sellaista lämmintä suhdetta sieltä, niin se valitettavasti näkyy kyllä sitten opintojen etenemisessä. HK2

Mun mielestä herkkyyttä myös siihen, et tukea siinä alan vaihtamisessa, vaikka se nyt kun me tuloksellisuudessa eletään, niin se on meille

miinusta, mutta aina niinku tavotehan on se nuoren hyvinvointi ja sen kasvun tukeminen, että pääsis elämässä eteenpäin. HK1

Suorittamattomien tehtävien syntymiseen saattaa vaikuttaa myös sairastuminen esimerkiksi siten, että nuorelle kehittyy mielenterveysongelmia, jolloin voimavarat koulunkäynnin suhteen ovat vähissä ja tehtäviä alkaa kertyä. Saattaa olla myös jokin muu sairaus, joka aiheuttaa paljon poissaoloja. Lisäksi oppimisvaikeudet näkyvät erityisesti atto-opinnoissa ja saattavat aiheuttaa sen, että opintojen eteneminen on kovien ponnistelujen takana ja välillä mielenkiinto opintoja kohtaan on sen vuoksi laskussa. Etenkin 18 vuotta täyttäneillä opiskelijoilla työelämä saattaa viedä sijaisuuksien muodossa jo niin paljon mennessään, että poissaoloja tulee ja tehtäviä sekä kursseja jää suorittamatta kun työelämä laitetaan koulun etenemisen edelle. Tämä oli henkilökunnan mielestä huolestuttava asia, koska sosiaali- ja terveysalan perustutkinto on haastava ja vaatii panostusta, jota ei joka ilta työskentelevä nuori välttämättä kykene tekemään.

Että yks nuori tuossa just kerto kesäjeesiä alottaessa että hänellä on kahdeksan eri työpaikkaa, missä hän tekee töitä ,että eipä siinä voi sitten paljon ihmetellä, että miks ei sitten pysty enää opiskella siinä ohella, kun töitä on niin paljon. HK2

Osa haastattelemistamme nuorista toi myös esille työskentelevänsä opintojen ohella tehden lähihoitajan sijaisuuksia eri työpaikoissa sosiaali- ja terveysalalla. Yleisesti alan hyvät työllistymismahdollisuudet koetaan pelkästään positiivisena asiana, mutta toisaalta tutkimuksemme kannalta antoisat työllistymismahdollisuudet saatetaan nähdä myös uhkana koulutuksen loppuun suorittamiselle tai opintojen venymiselle.

7.2.6 Yhteenveto henkilökunnan haastattelujen tuloksista

Seuraavaksi käymme läpi tärkeimmät asiat, jotka nousivat esiin henkilökunnan haastatteluista. Kaikki haastattelemamme henkilökunnan jäsenet olivat sitä mieltä, että hankkeen toiminnasta on ollut ehdottomasti hyötyä niin yksikölle kuin nuorillekin. Positiivisena nähtiin se, että hankkeen rahoitus tulee muualta ja hankkeen työntekijät toimivat ”ulkopuolisena” tukena henkilökunnalle ja nuorille. Henkilökun-

nan kokemukset yhteistyöstä hankkeen kanssa olivat positiivisia ja he kuvasivat sitä toimivaksi. Hankkeen toiminta yksikössä ei ole lisännyt henkilökunnan työmäärää vaan pikemminkin vähentänyt tai helpottanut sitä. Henkilökunta piti nuoren ohjaamista hankkeen toimintaan erityisesti uutena konkreettisenä työvälineenä muiden menetelmien ohella. Henkilökunnan mukaan nuori, jolle on kertynyt suorittamattomia tehtäviä, hyötyy vertaistuesta, jonka avulla nuori käsittää, ettei ole ainut jolla niitä on Kuten Erkko ja Hannukkala (2013, 96–98) ovat todenneet, nuorelle ikätoverit ovat tärkeä tuki itsenäistymisvaiheessa ja vanhemmista irtautumisessa. Nuorelle on tärkeää, että saa verrata itseään ja ajatuksiaan toisten kanssa, joten tutkimuksessammekin ilmeni, että näille itsenäistyneille nuorille vertaistoverin tuki on äärimmäisen tärkeää niin nuorten itsensä kuten henkilökunnankin mielestä. Erkko ja Hannukkala (2013, 95) ovat todenneet sosiaalisten suhteiden olevan myös keskeisessä roolissa nuoren mielenterveyden kannalta.

Tämä helpottaa nuorta näkemään mahdollisuutensa edetä opinnoissaan rästit suorittamalla. Henkilökunta jakoi näkemyksen nuorten kanssa siitä, että rästien suorittaminen koulupäivän aikana kontrolloidusti on pääsääntöisesti tehokkaampaa kuin nuoren itsenäinen työskentely. Esimerkkinä yksilökeskustelut, joita hankkeen toiminnassa tehdään, ovat henkilökunnan mielestä tärkeitä erityisesti nuoren elämänhallinnan kannalta. Toisaalta henkilökunta tuo myös esille että nuorilla on suuri aikuisen läsnäolon tarve, johon hanke pystyy vastaamaan tehokkaammin kuin opetushenkilökunta.

Henkilökunnan mukaan nuoria on ollut helppo saada osallistumaan toimintaan ja kaikki osallistuneet nuoret ovat kokeneet hyötyneensä siitä. Erityisesti Elämyspajan tarjoamat opintoviikot vapaasti valittaviin opintoihin toimivat motivaattorina osallistua jokaiselle kokoontumiskerralle ja siten samalla myös suorittaa rästejä. Henkilökunta kuitenkin tuo ilmi että tällainen toiminta ei pelasta kaikkia nuoria tai nuoret eivät ole valmiita sitoutumaan toimintaan. Nämä nuoret ovat niitä, jotka mahdollisesti tekevät jonkin muun ratkaisun opintojensa tulevaisuuden suhteen kuten keskeyttävät opintonsa tai vaihtavat opiskelualaa. Kuten Komonen (2001, 6) on todennut, niin ammatillisen koulutuksen keskeyttäminen saattaa kuitenkin johdattaa nuoren hänelle sopivampaan ratkaisuun, sillä hän saattaa jatkaa opiskelua jossain muualla ja löytää itselleen kiinnostavan alan, eikä koulutuksesta jättäyty-

minen aina suinkaan johda suoranaisesti syrjäytymiseen. Henkilökunta painotti, että tällaisessa tilanteessa koulun oppilashuolto tekee paljon töitä sen eteen, että koulutuksena keskeyttävällä nuorella on jokin suunnitelma jatkoa varten, oli se sitten työllistyminen ja koulutusalan vaihto.

Hankkeen toiminnan jatkumisen kannalta oli olennaista kysyä henkilökunnalta heidän kehittämisideoitaan toimintaa varten. Puolet haastateltavista toi esiin, että toiminnassa olisi hyvä olla mukana toinenkin työntekijä koulun puolelta vastaamassa rästisuunnitelmista ja käytännön toteuttamisesta. Tämä auttaisi myös vastuun ja kamisessa koulun ja hankkeen välillä eikä yksittäinen työntekijä kuormittuisi liikaa. Henkilökunnan mielestä molempia toimintamuotoja eli Elämispajaa ja Jeesiä tarvitaan mutta he näkevät Elämispajan ehkä hieman sitovampana. Henkilökunta kertoi saaneensa nuorilta ainoastaan positiivista palautetta hankkeen toiminnasta. Palautetta on tullut myös nuorten vanhemmilta ja sekin on ollut sisällöltään positiivista. Toiset yksiköt ovat olleet kiinnostuneita tällaisesta toiminnasta haluten samanlaista omaan yksikköönsäkin.

Keskustelimme henkilökunnan kanssa riskioppilaaksi ajautumisen syistä ja he toivat merkittävimpana asiana esille puutteet nuoren elämönhallinnassa, johon kuuluu vuorokausirytmien ylläpito ja itsestään huolehtiminen. Kuitenkin elämönhallinta on Keltinkangas-Järvisen (2009, 256) mukaan ihmisen uskoa siihen, että hän voi vaikuttaa asioihin ja muuttaa olosuhteita itselleen suotuisimmiksi. Hänen mukaansa ihmisen elämönhallinnan taso on korkea jos ihminen uskoo voivansa päätöksillään ja ratkaisuillaan vaikuttaa siihen mitä hänelle tapahtuu. Tällöin ihminen tuntee olevansa myös vastuussa omasta elämästään. Viitaten tähän Keltinkangas-Järvisen määritelmään elämönhallinnasta voitaisiin tutkimuksemme kannalta puhua pikemminkin nuorten puutteista arjenhallintataidoissa. Nuoret joilla oli ongelmia näiden asioiden kanssa, olivat yleensä niitä, jotka eivät asuneet kotona vaan yksin, kaverin kanssa tai asuntolassa. Henkilökunnan mukaan nivelvaiheessa oleva nuori on kypsä asumaan erillään vanhemmistaan. He toteavat että perheeltä saatu tiivis tuki edistää selvästi nuoren koulunkäynnin etenemistä. Rästejä saattaa syntyä puutteellisten arjenhallintataitojen lisäksi esimerkiksi nuoren mielenterveysongelmista tai sairastumisesta.

Henkilökunnan mukaan koulupudokkuuteen ajavana suurina tekijöinä näkyvät oppimisvaikeudet, jotka saattavat lannistaa nuoren itsetuntoa ja siten nuoren motivaatio opiskelua kohtaan kärsii. Kuten Ahola ja Galli (2010, 137) ovatkin todenneet, että nuoret kaipaavat usein ammatilliselta koulutukselta enemmän toiminnallisuutta, eivätkä teoriapainotteiset opinnot välttämättä sovi heille, ja nämä nuoret saattavat kokea, että he eivät jaksakaan istua paikallaan ja keskittyä kauaa. Kuten jo nuoretkin totesivat, että he hakivat lähihoitajakoulutukselta nimenomaan käytännönläheistä työtä ja opiskelua, ja he kokivat yllätyksenä että koulutukseen kuuluu niin paljon atto-opintoja. Hämäläinen (1996, 30–31) ja Kuula (2000, 41) viittasivat teoksissaan siihen, miten nuoret itse ovat todenneet oppimisvaikeuksien olevan suurin tekijä joka saattaa ajaa koulupudokkuuteen. Tämä oli meidänkin tutkimuksessa olennainen seikka, joka nousi esiin nuorten haastatteluissa kun keskustelimme nuorten kanssa heidän motivaatiostaan opiskelua kohtaan. Suurimmat vaikeudet opinnoissa haastattelemiemme nuorten kohdalla näkyi erityisesti teoriapainotteisissa atto-aineissa, ei niinkään lähihoitajan käytännön työhön liittyvissä oppiaineissa.

Henkilökunta toi vahvasti esiin terveysalan erinomaiset työllistymismahdollisuudet, jotka saatetaan kuitenkin nähdä myös uhkana opiskelulle. Sosiaali- ja terveysalalla työelämä tulee mukaan opiskelijan arkeen varhaisessa vaiheessa ja tämä saattaa aiheuttaa rästejä sekä poissaoloja kun työmaailma vie nuorta mukanaan.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä luvussa käsittelemme tutkimuksemme tuloksia erityisesti hankkeen näkökulmasta pohtien menetelmän kannattavuutta ja sitä, miten hanketta voisi kehittää pidemmälle.

Nuorten haastatteluissa pelkästään hankkeen saaman palautteen perusteella voitaisiin jo todeta, että hanke on ollut toimiva. Hanke on selkeästi vaikuttanut nuorten elämänhallintaan jo pelkästään ojentamalla auttavan käden nuorelle, kun tämä on kokenut olevansa jumissa omassa tilanteessaan. Myös henkilökunta toi positiivisia näkemyksiä hankkeen toiminnasta muun muassa siten, että se antaa heille yhden työkalun lisää ja paikan, jonne voi ohjata nuoria. Koemme merkittäväksi tulokseksi sen, että vertaistuella on todella suuri merkitys nuorten opinnoissa. Ystävyyssuhteet kun tulevat itsenäistyvän nuoren elämässä tärkeimmiksi kuin suhteet vanhempiin. Tällöin juuri ystäväpiirin antama tuki, kannustus ja palaute ovat suuressa osassa vaikka ei tietenkään voida vähätellä vanhempien antaman tuen ja avun merkitystä. Nuoret tuottivat omalla tavallaan vertaistuen merkitystä haastatteluissa ja henkilökunta toi asian esille heti hankkeen toiminnan hyödyistä puhuttaessa.

Nuoret olivat hyvin tietoisia koulun palveluista ja osa nuorista oli käyttänyt koulun palveluita aktiivisesti ja hakeutunut niihin itse. Nuorten mukaan koulun palveluihin oli helppo hakeutua eivätkä he kokeneet palveluiden käyttämistä häpeällisenä, vaan he pystyivät puhumaan palveluiden käyttämisestä avoimesti myös muille opiskelijoille. Hanke näyttäytyi niin sanotusti matalan kynnyksen palveluna, joten opiskelijat kokivat hankkeen toimintaan osallistumisen luontevaksi. Hankkeen palveluista esimerkiksi Elämispajatoiminta naamioitui opiskelijoiden näkökulmasta lähinnä vapaavalintaiseksi kurssiksi, vaikka todellisuudessa samalla suoritettiin tekemättömiä tehtäviä ja keskusteltiin elämänhallinnallisista asioista. Henkilökunta toi myös esille sen, että kurssin saaminen hankkeen toiminnasta on nuorille erinomainen motivaattori. He pohtivat, että pelkästään suorittamattomien tehtävien tekeminen ilman vapaavalintaista kurssia ei riittäisi sitouttamaan nuoria hankkeen toimintaan yhtä hyvin.

Nuoret olivat hankkeen toimintaan erittäin tyytyväisiä, eikä heillä ollut kehittämisehdotuksia hankkeen toiminnalle. Oheistoiminta, kuten nukketeatteri ja elämämysliikunta, koettiin rentouttavana vastapainona opiskelulle ja tehtävien suorittamiselle varattu aika oli tehokkaampaa, kun välillä sai tehdä jotain muuta. Hankkeen toimintaan osallistuneet nuoret toivoivat, että toiminta jatkuisi ja siihen osallistuminen olisi mahdollista myös muille opiskelijoille jatkossa. He toivat vahvasti esille, etteivät he olisi kyenneet suorittamaan tehtäviään itsenäisesti. Aikuisen tarjoama kontrolloitu työskentely sekä ohjaajien kannustus ja tuki olivat nuorille tärkeitä, ja he kokivat että heistä välitetään aidosti. Henkilökunta toi ilmi nuorten aikuisen tarpeen, johon hankkeen toiminta ja erityisesti yksilökeskustelut omalta osaltaan vastaavat. Nuoret olivat positiivisesti yllättyneitä siitä, miten paljon he saivat suoritettua tekemättömiä tehtäviä osallistuttuaan hankkeen toimintaan. Henkilökuntakin oli pääosin tyytyväinen hankkeen toimintaan ja he toivat esille vanhempien antaman positiivisen palautteen siitä miten hienoa on, että tällaista toimintaa on tarjolla. Henkilökunnalle oli kuitenkin muodostunut muutama kehitysidea hankkeen toiminnan suhteen. Heidän mielestään hankkeen toiminnassa voisi olla nykyisen yhden yksikön työntekijän sijaan vähintään kaksi työntekijää, jotta vastuu jakautuisi tasaisemmin. Työntekijöillä olisi tällöin myös enemmän aikaa yksilölliseen vuorovaikutukseen nuorten kanssa. Toisena ajatuksena oli noussut se, miten Jeesistä saisi sitovamman, kun tähän mennessä toteutetuissa Jeeiseissä opiskelijoita on jäänyt pois sitä mukaan, kun suorittamattomat tehtävät ovat tulleet tehdyiksi. Opiskelijat eivät välttämättä nähneet merkitystä Jeesiin suunnitellun päätöspäivän osallistumiseen koska menemättä jättämisestä ei tullut seurauksia. Jeesin heikompi sitovuus Elämispajaan verrattuna tulee tässä ilmi ja mahdollisesti tulevaisuudessa Jeesin sitovuutta tulisi kehittää.

Hankkeen toiminnan kehittämisen kannalta voisi jatkossa ajatella, että nuoria otettaisiin mukaan toiminnan suunnitteluun esimerkiksi oheistoiminnan osalta. Tällä tavoin saataisiin paremmin tietoa siitä, millainen toiminta nuoria kiinnostaa ja voitaisiin suunnata hankkeen toimintaa enemmän siihen suuntaan. Vaikka nuoret ovatkin olleet tähän mennessä hankkeen tarjoamaan toimintaan tyytyväisiä, voisi suunnitteluun osallistuminen tuoda nuorille tunnetta siitä, että heidän mielipiteellään ja ideoillaan on merkitystä. Toisaalta nuorten antama positiivinen palaute hankkeen toiminnasta kertoo tyytyväisyydestä toimintaan nykyisellään, mutta

suunnitteluun mukaan ottaminen saattaisi omalla osallaan myös voimauttaa nuoria. Henkilökunnan ajatus toisesta yksikön työntekijästä hankkeen toiminnassa on mielestämme aiheellinen. Tällä hetkellä opiskelijoiden rästisuunnitelmista ja rästien suorittamisesta vastaa yksi työntekijä, jolloin työn kuormittavuus on melko suuri ja yksilöllinen aika nuorten kanssa jää vähäiseksi.

Ensimmäiseen Elämispajaan osallistuneet nuoret suorittivat yhteensä 28 opintoviikkoa toiminnan aikana. Toisessa Elämispajassa opintoviikkosuorituksia kertyi yhteensä 26. Kevätjeesiin osallistuneet nuoret suorittivat yhteensä 87 opintoviikkoa ja Kesäjeesiin osallistuneet 50 opintoviikkoa. Lähihoitajan perustutkinto koostuu 120 opintoviikosta. On siis hankkeen tulosten ja tutkimuksemme perusteella hyväksyttävää todeta, että hankkeen toiminta on ollut vaikuttavaa ja siksi sitä tulisi ehdottomasti jatkaa. Sosiaalialan palvelut ovat usein vastaanottoaikoihin ja suunnitelmiin perustuvia, joten tällaiselle matalan kynnyksen palvelulle, jossa asioihin tartutaan konkreettisesti, on mielestämme tarvetta. Näin voidaan todeta erityisesti, kun puhutaan nuorista, joilla on ongelmia elämänhallinnan suhteen.

Tutkimuksen edetessä saimme konkreettisesti nähdä, miten järjestösektori pystyy toimimaan yhteistyössä julkisen sektorin kanssa, kuten tässä tapauksessa koulun, ja edistämään nuorten opintojen etenemistä ja hyvinvointia. Koemme, että Komisti Opintiellä –hankkeen kaltaista toimintaa tulisi olla tarjolla kaikissa toiseen asteen oppilaitoksissa. Nuorten kouluttautuminen on osaltaan syrjäytymisen ennaltaehkäisyä, ja siten yhteiskunnallisesti merkittävää. Matalan kynnyksen palvelut ovatkin mielestämme erittäin hyvä keino työskennellä nuorten kanssa, sillä palveluihin osallistuminen perustuu vapaaehtoisuuteen. Lisäksi palvelun joustavuus helpottaa hakeutumista matalan kynnyksen palveluihin. Aiheeseen liittyvää tutkimusta voisi jatkaa esimerkiksi tutkimalla vaikuttaako heikko opintomenestys yläkoulussa suoraan toisen asteen opintojen koulumenestykseen ja riskioppilaaksi ajautumiseen.

LÄHTEET

- Aaltonen, M. Ojanen, T. Vihunen, R. & Vilén M. 2003. Nuoren aika. Helsinki: WSOY.
- Ahola, S. & Kivelä, S. 2007. Elämää nivelvaiheissa. Nuorten syrjäytyminen ja sen ehkäisy. VaSkooli-projektin loppuraportti. [Verkkajulkaisu] Turku: Turun yliopisto. [Viitattu 9.8.2015]. Saatavana: http://www.vaskooli.fi/elamaa_nivelvaiheissa.pdf
- Ahola, S., Galli, L. 2010. Nuorten koulupudokkaiden ja heidän ohjaajiensa syrjäytymispuheen ulottuvuudet. Teoksessa: Anttila, A., Kuussaari, K., & Puhakka, T. (toim.) Ohipuhuttu nuoruus. Nuorten elinolot –vuosikirja. Helsinki: Yliopistopaino.
- Ahonen, T., Lyytinen, H., Lyytinen, P., Nurmi, J-E., Pulkkinen, L. & Ruoppila, I. 2009. Ihmisen psykologinen kehitys. Helsinki: WSOYpro Oy.
- Erkko, A. & Hannukkala, M. 2013. Mielenterveys voimaksi. 2. uud. p. Käsikirja nuorisotyön ammattilaisille. Suomen Mielenterveysseura.
- Fernandes, A. & Gabe, T. 2010. Disconnected youth: A look at 16- to 24- year olds who are not working or in school. Hauppauge, NY: Nova Science Publishers.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uud. p. Helsinki: Tammi.
- Honkanen, E. & Suomala, A. 2009. Oppilashuollon käsikirja. Helsinki: Tammi.
- Hämäläinen, J. 1996. Sosiaalipedagoginen strategia koulutuksesta ja työstä syrjäytyneiden ja syrjäytymisuhan alla elävien nuorten auttamiseksi. Kuopio: Snellman-instituutti.
- Hämäläinen, V. & Lötjönen, K. Yhtenä päivänä en vain mennyt kouluun. 15.10.2014. [Verkkajulkaisu]. Yle uutiset. [Viitattu 7.10.2015]. Saatavana: http://yle.fi/uutiset/yhtena_paivana_en_vain_mennyt_kouluun/7524097
- Keltinkangas-Järvinen, L. 2009. Temperamentti, stressi ja elämänhallinta. 2. tarkistettu painos. Helsinki: WSOY.
- Komiasti opintiellä -hanke. Ei päiväystä. Järjestötoiminta: Kehittämishankkeet.. [Verkkajulkaisu]. Nuorten ystävät. [Viitattu 7.6.2015]. Saatavana:

http://www.nuortenystavat.fi/jarjestoiminta/kehittamishankkeet/komiasti_opintieilla_hanke

- Komonen, K. 2001. Koulutusyhteiskunnan marginaalissa? Ammatillisen koulutuksen keskeyttäneiden nuorten yhteiskunnallinen osallisuus. Joensuu: Joensuun yliopisto.
- Kuronen, I. 2011. ”Mun kompassin neula vaan pyörii”. Keskeyttämiskokemuksia ammatillisesta koulutuksesta. Jyväskylä.
- Kuronen, I. 2010. Peruskoulusta elämäkouluun. Ammatillisesta koulutuksesta syrjäytymisvaarassa olevien nuorten aikuisten tarinoita peruskoulusuhteesta ja elämäkulusta peruskoulun jälkeen. Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos.
- Kuula, R. 2000. Syrjäytymisvaarassa oleva nuori koulun paineessa. Koulu ja nuorten syrjäytyminen. Joensuu: Joensuun yliopisto.
- Kuusimurto, T. 2012. Aivotutkija: Ammatin joutuu valitsemaan liian varhain. Helsingin Sanomat. Verkojulkaisu. Viitattu: 27.10.2015. Saatavana: <http://www.hs.fi/kotimaa/a1305558489637>
- Lampinen, P. 2015. Projektityöntekijä. Komiasti opintieillä -hanke. Nuorten Ystävät. 28.5.2015.
- Linnakangas, R. & Suikkanen, A. 2004. Varhainen puuttuminen. Mahdollisuus nuorten syrjäytymisen ehkäisemisessä. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2004:7. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.
- Markkanen, E-L. 2012. Kuulun! Välineitä ryhmän toiminnan tukemiseen. [Verkojulkaisu]. Mannerheimin lastensuojeluliitto. [Viitattu 26.10.2015]. Saatavana: http://mll-fi-bin.directo.fi/@Bin/ad8f8b49c73d0421f19028146faa70b3/1445888322/application/pdf/15493454/MLL%20Kuulun_www.pdf
- Martikainen, L. 2015. Mitä se sulle kuuluu? – nuoren elämän valinnat puntarissa. Kuopio: Unipress.
- Pekkarinen, E., Vehkalahti, K. & Myllyniemi, S. (toim.) 2012. Lapset ja nuoret insi-tuutioiden kehyksissä. Nuorten elinolot –vuosikirja 2012. Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos.
- Rantamäki, H. 2015. Projektipäällikkö. Komiasti opintieillä -hanke. Nuorten Ystävät. 31.3.2015.
- Rumberger, R. 2011. Dropping Out: Why Students Drop Out Of High School And What Can Be Done About It. Cambridge: Harvard University Press.

Ruuskanen, P. 2002. Sosiaalinen pääoma ja hyvinvointi. Näkökulmia sosiaali- ja terveysalalle. Jyväskylä: PS kustannus.

Ryhmäyttämisosas. Ei päivystä. Mast – maakunnallinen ohjausmalli. [Verkköjulkaisu]. Euroopan Unioni: Euroopan Sosiaalirahasto. [Viitattu 23.9.2015]. Saatavana: <http://www.mastohjaus.fi/pdf/Ryhmayttamisopas.pdf>

Simpson, A. 2008. Brain Changes. [Verkkosivu]. Young Adult Development Project. [Viitattu 5.11.2015]. Saatavana: <http://hrweb.mit.edu/worklife/youngadult/brain.html>

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Takala, M. 1992. Kouluallergia – yksilön ja yhteiskunnan ongelma. Tampere: Tampereen yliopisto.

Viander, R. 2009. Pitkäaikaistyöttömät. Teoksessa: Jokainen on kansalainen. Huono-osaisten osallisuus ja aktiivinen kansalaisuus. Jyväskylän yliopisto.

Vilkko-Riihelä, A. 2001. Psyhyke. Psykologian käsikirja. Helsinki: Sanoma Pro.